

Š I A M E N U M E R Y J E :

Jie Dievo nekenčia planingai

Krauju rašytas perspėjimas

Nauja era bažnytiniam mene

TURINYS

TAIKA ŽEMĖJE —	
G. Kijauskas, S. J.	182
JIE DIEVO NEKENČIA PLANINGAI—	
A. Grauslys	189
ASSY — NAUJOS EROS PRADŽIA	
BAŽNYTINIAME MENE —	
A. Kurauskas	. . 197
LAIŠKAS TENAI LIKUSIAM	
TĖVUI — Duktė Aleksandra	203
KRAUJU RAŠYTAS PERSPĖJIMAS —	
Dr. J. Prunskis	207
JUBILIEJINIAI SKAUTŲ METAI —	
J. Vaišnys, S. J.	210
IS FILMŲ PASAULIO — K. Buč-	
mys, O.F.M. ir S. Semėnienė . .	214

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Redaktorius — **J u o z a s V a i š n y s, S. J.**

Viceredaktorius — **Kęstutis Trimakas, S. J.**

Administratorius — **Petras Kleinotas, S. J.**

Meninė priežiūra — **Algirdas Kurauskas**

Fotografija — **Algimantas Kezys, S. J.**

Spaustuvė — **Immaculata Press. Putnam, Connecticut.**

Redakcijos ir Administracijos adresas:
2345 W. 56th Street, Chicago 36, Illinois.
Tel. REpublic 7-8400.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., Yearly subscription \$3.00, single copy 30¢. Entered as second class matter and 2nd class postage paid at the Post Office, Chicago, Ill. and additional office of mailing in Thompson, Connecticut.

“Laiškų Lietuviams” iliustracijas be redakcijos leidimo naudoti draudžiama

1963 BIRŽELIS
(JUNE)
VOL. XIV, NO. 6

LAISKAI LIETUVIAMS

RELIGINĖS IR TAUTINĖS KULTŪROS ŽURNALAS

LABAI DIDINGAS DARBAS LAUKIA VISŲ GEROS VALIOS ŽMONIŲ —
DARBAS ATSTATYTI ŽMOGIŠKOSIOS ŠEIMOS SANTYKIUS
TIESOJE, TEISINGUME, MEILĖJE IR LAISVĖJE.
SANTYKIUS TARP ŽMONIŲ, PILIEČIŲ IR JŲ VALSTYBIŲ;
TARP PASKIRŲ ŽMONIŲ, ŠEIMŲ, DRAUGIJŲ IR TAUTŲ
SU PASAULINIO MASTO VISŲ TAUTŲ BENDRUOMENE.
KILNIAUSIAS DARBAS — ĮGYVENDINTI TAIKĄ PAGAL DIEVO PLANĄ...
KIEKVIENAS TIKINTYSIS TURI BŪTI ŠVIESOS KIBIRKŠTELĖ,
MEILĖS CENTRAS IR GAIVINANTIS RAUGAS TARP SAVO BROLIŲ.
IR JIS TAI BUS TUO TOBULIAU, KUO ARČIAU GYVENS
VIENYBĖJE SU DIEVU SAVO ŠIRDIES GELMĖSE.
TAIKOS NEBUS TARP ŽMONIŲ, KOL JOS NEBUS KIEKVIENAME IŠ JŲ,
KOL JIE NESTATYS SAVYJE DIEVO NUSTATYTOS TVARKOS...
TOKIA KILNI IR AUKŠTA YRA ŠI UŽDUOTIS, JOG ŽMOGIŠKOS GALIOS,
NORS IR GIRTINIAUSIOS VALIOS ĮKVĖPTOS, JOS ĮGYVENDINTI NEGALI.
KAD ŽMONIŲ DRAUGIJA IŠTIKIMIAU ATSPINDĖTŲ DIEVO KARALYSTĘ,
PAGALBA TURI ATEITI IŠ AUKŠTYBIŲ.

(Iš Jono XXIII enciklikos **Pacem in Terris**)

TAIKA ŽEMĖJE

GEDIMINAS KLIJAUSKAS, S. J.

AIKĄ ŽEMĖJE, kurios labai nuoširdžiai ilgėjosi kiekvieno amžiaus žmonės, pastoviai bus galima įgyvendinti tik tada, kai bus ištikimai užlaidoma Dievo nustatyta tvarka. Nusikambėjo šių metų balandžio 11 dieną pirmieji naujosios popiežiaus Jono XXIII enciklikos *Pacem in Terris* žodžiai, kuriais jis kreipėsi ne tik į katalikus, bet ir į "visus geros valios žmones". Jų atgarsis greitai pasklido plačiame pasaulyje. Atsiliepimai pasipylė akimirkos greitumu valstybių vadų pareiškimuose ir spaudoje.

Atsiliepimai apie encikliką

Praeityje Jungtinių Amerikos Valstybių valdžia nutylėdavo popiežių enciklikų pasirodymą. Bet šį įprotį pastūmęs į šalį, Valstybės Departamentas taip pareiškė apie šią encikliką: "Joks kitas kraštas negali būti taip imlus kaip Jungtinės Valstybės jos giliam kvietimui ir patvirtinimui žmogaus kilnumo ir jo teisės taikai, laisvei ir laimės siekimui... tai istorinė enciklika". Jungtinių Tautų generalinis sekretorius U Thant ją sveikino kaip "džiuginantį ir kilnų šaukimą". Panašiai kalbėjo ir kiti laisvojo pasaulio vadai. Domėjosi ir gyrė encikliką ir kiti įvairių sluoksnių žmonės: istorikai, filosofai, ekonomistai, teologai, darbuotojai taikos srityje, dvasiškiai, pasauliečiai, katalikai, protestantai, žydai. Visų dideliame nustebimui, ir komunistai beveik vienu choru paminėjo encikliką, išsispausdino, pavyz-

džiui, Maskvoje ir kitur jos gana ilgą santrauką ir, aišku, ją savaip aiškino.

Amerikiečių viešoji spauda gyrė enciklikoje iškeltas mintis, jos pozityvų toną ir didingą popiežiaus viziją. Savaitiniai žurnalai, pvz. *Time*, *Newsweek*, *U. S. News and World Report*, *Life*, išspausdino apie encikliką vieną ar net kelis straipsnius. Bendram vaizdui susidaryti imkime kad ir šiuos pavyzdžius. Žinomas rašytojas Marquis Childs, kalbėdamas apie mūsų laikų nepastovumą ir šaltojo karo tylos dominavimą, rašo *St. Louis Post Dispatch* balandžio 11 dieną: "Vos per penkerius savo popiežiavimo metus popiežius Jonas pasidarė vienas tų vadų, iš kurių visi žmonės, nežiūrint jų religijos, laukia šviesos sudrumstuose vandenyse".

Kitą dieną *The Washington Post* įžiūrėjo, kad popiežius uždegė didelę šviesą, kuri dega prie altoriaus ir rodo, kas darytina: "Balsas, kuris kalba žmonijai aštuntojo popiežiaus Jono XXIII enciklikoje, nėra vien tik pasenusio kunigo ar ilgaamžės Bažnyčios balsas, bet tai viso pasaulio sąžinės ir jos vilčių bei siekimų balsas. Jos įkvėpimas nėra siauras ar tautinis, bet visuotinis, kyls iš gražiausių ir kilniausių civilizuoto žmogaus intuicijų ir polėkių. Ji kalba ne vien tik vienai tikinčiųjų kongregacijai ar tik tikinčiųjų susirinkimui, bet visai žmonijos šeimai, kurios kiekvienas narys yra apdovanotas žmogišku kilnumu.

Dabartinės politinės organizacijos trūkumai ir pavojai, kylą iš tų trūku-

mų, teisingai pastebimi. Įtikinančiai įrodinėjama viešo, pasaulinio masto jėgos autoriteto reikalingumas, kuris pakeltų bendrą gėrį virš siaurų tautinių siekimų. Be abejo, vadai, kurie yra praktinės politikos kaliniai ir valdžios reikalų pakaitalai, ras daug priežasčių, kodėl ši kilnų tikslą bus sunku įgyvendinti. Kiekvienas jų uždegs žvakutę prie altoriaus, rodančią ko negalima padaryti; popiežius uždegė didelę šviesą, kuri dega prieš altorių ir rodo, kas turi būti padaryta. Viena po kitos mažos žvakelės užgęsta, bet ta didžioji šviesa niekad neužges.

Popiežiaus žodžių iškalbingumą ir tinkamumą tautoms prašoka tik jo žodžių užuojauta ir įtikinimas paskiriems vyrams ir moterims. Šios enciklikos socialinis mokslas pastatys ją tarp pasaulio didžiųjų dokumentinių testamentų apie žmogaus teises.

Žmonės visame pasaulyje, kurie skaito, ar girdi, ar supranta garbingojo popiežiaus žinią, tikriausiai pakels savo akis, savo mintis ir širdis virš kunuliuojančio pasaulio susipynusių vargų. Tada jie turėtų pabuvoti valandėlę aukštesnėje plotmėje ir trumpai stebėti tuos nuostabius dalykus šiame pasaulyje, ar toks gėris ir užjautimas, toks kilnumas ir didingumas galėtų valdyti žmonių reikalus.

Kitos eilutės, parašytos Emmet John Hughes, verčia mus susimąstyti: "Besišypsantis, kilnus, 81 metų amžiaus vyras, gimęs Angelo Giuseppe Roncalli vardu, Šiaurės Italijos ūkininkų sūnus, ... davė viso pasaulio tautoms, lyg savo Velykų dovaną, šį tą pasvars-tyti. Ši gal vieno maloniausių modernių popiežių dovana buvo Jono XXIII enciklika, labai kukliai pavadinta *Pacem in Terris*. Ji siekė ne vien tik pajudinti milijonų tikinčiųjų protus, ji taip pat nori nutrinti šypsni

nuo kai kurių savimi per daug pasitikinčių krikščionių veidų. Didinga *Pacem in Terris* kalba neslepia drąsių išsireiškimų ir gaivalingų smūgių, nes jos iškalbingumas nuostabiai paaštrina popiežiaus žodžius, kaip kardus, kurie įsminga beveik be skausmo" (*Newsweek*, 1963. IV. 22).

Popiežiaus pozityvi linija

Kas gi, iš tiesų, šioje enciklikoje taip sujudina ir užburia žmones? Geriausiai, tikimės, atsakysime į šį klausimą, aprašydami vieną įvykį. Paskojama, kad popiežius Jonas susitiko su savo patarėjais ir pareiškė jiems savo mintis enciklikai apie pasaulio taiką; jis jiems sakė: "Geriau pasisakykime, už ką mes stojame, vietoj — prieš ką". Dėl to enciklikoje *Taika Žemėje* randame labai mažą neigatyvumo, bet už tai daug pozityvumo. Šv. Tėvas vengia tiesioginiai kalbėti apie komunizmą, bet jis stipriai ir aiškiai nusako principus ir praktikas, kurios pašalintų dvasines ir materialines sąlygas, užveisiančias komunizmą.

"Žmonės gyvena nuolatine baime, kad audra, kuri grasina kiekvieną momentą, nepratuktų ant jų pasibaisėtinu žiaurumu..." Popiežius rodo žmonijai kelią atgal iš baime pripildytos prarajos per žmogiškosios šeimos santykių atnaujinimą tiesoje, teisingume, meilėje ir laisvėje — santykių tarp paskirų žmonių; tarp piliečių ir jų politinių bendruomenių; tarp pačių politinių bendruomenių; tarp paskirų asmenų, šeimų, susivienijimų ir politinių bendruomenių su pasauline bendruomene. Tai kilniausias uždavinys — įgyvendinti tikrą taiką pagal Dievo nustatytą tvarką.

Pirmasis enciklikos sakiny s pabrėžia, kad, tik vykdant "Dievo nustatytą tvarką", pastovi taika bus realizuoja-

ma. Popiežius nuolat grįžta prie šios frazės, visos penkios enciklikos dalys atskleidžia jos prasmę. Nuo pirmosios dalies iki paskutinės ši "Dievo nustatyta tvarka" auga į didžiulį ir nuostabų rūmą, į kurio pagrindus dedama žmogiškasis asmuo su savo teisėmis ir pareigomis; toliau valstybė — žmogaus asmeniškų teisių ir pareigų saugotoja ir galiausiai pasaulinė bendruomenė, kuri vienintelė gali pajėgti šiandien rūpintis visuotiniu žmonijos bendru geriu. Jei žmogus statys pagal enciklikoje nurodytus principus, jis gali tikėtis vieną dieną pamatyti dangiškąjį miestą ant žemės, kur jam pačiam bus malonu gyventi ir kur viešpataus tikra taika.

Žmogaus teisių deklaracija

Pirmoje enciklikos dalyje nurodoma, kokia turėtų būti tvarka tarp žmonių. Kiekvienos žmogiškos draugijos pagrinde padedamas principas, kad kiekviena žmogiška būtybė yra asmuo, tai yra, jo prigimtis apdovanota protu ir laisva valia. Dėl to žmogus turi savo teises ir pareigas, plaukiančias tiesioginiai iš jo paties prigimties, todėl jos yra visuotinės, nepažeistinos ir neatsižadėtinės.

Žmogiškojo asmens kilnumas dieviškai apreikštos tiesos šviesoje įgauna naujas spalvas. Žmonės juk atpirkti Jėzaus Kristaus krauju. Malone jie yra Dievo vaikai ir draugai bei amžinosios garbės paveldėtojai.

Tarp žmogaus teisių popiežius išskaičiuoja teisę garbinti Dievą privačiai ir viešai pagal teisingos sąžinės balsą. Platūs horizontai atsiveria teisei gyventi ir turėti reikiamas priemones gyvenimo raidai. Garsus sociologijos profesorius, Tėvas L. J. Twomey, S. J., mato šios teisės praplėtime ekonominį gerbūvį, kada socialinis teisin-

gumas ir socialinė meilė tampa draugijos veikiančiu raugu. Čia ir kitose enciklikos dalyse popiežius primena, kad "visi žmonės yra lygūs dėl savo įgimto kilnumo". Tad rasinė diskriminacija negali būti pateisinta.

Iš žmogiškojo asmens kilnumo seka visa eilė kitų žmogaus teisių: teisė laisvai pasirinkti savo gyvenimo stovį; ekonominės teisės — teisė laisvai iniciatyvai reikštis ekonominėje srityje, teisė dirbti ir turėti tinkamas darbo sąlygas, moterų teisė darbo sąlygoms pagal jų reikalavimus ir pareigas, kaip žmonių ir motinų, teisė teisingam atlyginimui, teisė privačiai nuosavybei, kuri su savim neša ir socialines pareigas; teisė susitikti su kitais ir jungtis į draugijas; teisė emigruoti ir imigruoti; politinės teisės; juridinė teisių apsauga.

Kiekviename asmenyje teisės taip pat jungiasi su pareigomis: "Kurie savinasi teises", sako popiežius, "bet visiškai užmiršta arba apleidžia išpildyti savo pareigas, tai yra žmonės, kurie stato viena ranka, o kita griaua".

Apie šį teisių katalogą taip atsiliepią *Life* žurnalo vedamasis straipsnis: "Popiežiaus žmogiškųjų teisių sąrašas... yra tiek turtingas, kiek mūsų Teisių Pareiškimu (*Bill of Rights*) susižavėjęs žmogus galėtų reikalauti" (1963 balandžio 26, p. 4).

Žmogus ir valstybė

Antroje dalyje trumpai aprašoma autoriteto ir valstybės esmė. Popiežius nurodo, kaip valstybė turėtų tiesioginiai ir netiesioginiai rūpintis "visų bendru geriu, be atskirų piliečių ar jų grupių rinkimosi... Teisingumas ir lygybė, žinoma, kartais gali reikalauti, kad valdžios pareigūnai turėtų daugiau dėmesio kreipti į bendruomenės nuskriaustuosius, nes jie ne taip pajė-

gūs apginti savo teises ir išsikovoti savo teisėtus reikalavimus”.

Valdžios užduotis yra sukurti tokią aplinką, kurioje paskiri žmonės galėtų laisvai naudotis savo teisėmis ir išpildyti savo pareigas. Tad ji turi rūpintis socialine ir ekonomine piliečių pažanga, pagrindinių patarnavimų pagerinimu, pvz. kelių tiesimu, transportacija, susisiekimu, vandens parūpinimu, namų statyba, vieša sveikata, auklėjimu, religinės praktikos palengvinimu ir poilsio patogumais. Bendras gėris reikalauja gerbti įvairių žmonių grupių etnines ypatybes, duoti visiems žmonėms progos reikštis politiniame gyvenime pagal kiekvieno užduotį, nuopelnus ir sąlygas. Bendrasis gėris apima visą žmogų, tiek jo kūno, tiek sielos reikalavimus. Šiandien bendras gėris geriausiai užtikrinamas, kai palaikomos asmeninės teisės ir pareigos. "Jei bet kokia valdžia nepripažįsta žmogaus teisių ar jas pažeidžia, tai tokia valdžia ne tik apleidžia savo pareigą, bet jos įstatymai visiškai neturi juridinės galios”.

Santykiai tarp valstybių

Trečioje dalyje popiežius Jonas sako, kad "pirmoji taisyklė, kuri tvarko santykius tarp valstybių, yra tiesa. Ji reikalauja pašalinti bet kokią rasizmo ženklą ir nuosekliai pripažinti dėsni, kad visos valstybės esminiai yra lygios savo kilnumu”. Kiekviena jų turi teisę egzistuoti ir vystytis, teisę į reikiamas priemones savo siekiams ir būti tiesioginiai atsakinga savo vystymesi. Yra neteisinga, kad, kaip kai kurios valstybės, taip ir kai kurie žmonės savo prigimtimi yra laikomi aukštesni, kiti žemesni. "Visi žmonės yra lygūs savo prigimtiniu kilnumu”, primena popiežius ir vėl pasmerkia baltųjų viešpatavimo klaidą.

Šioje dalyje šv. Tėvas taip pat aprašo mažųjų grupių traktavimą. "Puikiai patarnauja teisingumo reikalavimams viešasis autoritetas, kuris pagerina mažumoms priklausančių piliečių padėtį, ypač kada tas pagerinimas surištas su jų kalba, jų įgimtų gabumų atsiskleidimu, jų tėvų papročiais ir jų atsiekimais bei pastangomis ekonominėje srityje”. Bet popiežius primena, kad mažumų grupės — ar reaguodamos į dabartinę padėtį, ar dėl istorinių sunkumų — yra dažnai linkusios iškelti visa, kas surišta su jų tauta, ir tai statyti aukščiau už žmogiškąsias vertybes, tarsi tai, kas žmonijai priklauso, turėtų patarnauti vienai tautai. Šv. Tėvas kaip tik rodo mažumų nariams tokiose aplinkybėse esant puikią progą, pavyzdžiui, savo kasdieniniu bendravimu su kitos kultūros žmonėmis vystyti savo talentus ir praturtinti savo dvasią. Jie turi išmokti, sako popiežius, būti tuo tiltu, kuris palengvintų gyvenimo tėkmę įvairiose jo apraiškose tarp skirtingų tradicijų ar civilizacijų, o ne tapti nesantaikos sala, kuri gali labai pakenkti ir uždusinti natūralų augimą.

Daug naudos pasisemta valstybės iš gyvo solidarumo, vispusiškai bendradarbiaudamos įvairiose srityse: ekonominėje, socialinėje, politinėje, auklėjimo, sveikatos ir sporto. Iš esmės juk viešasis autoritetas yra ne aptverti žmonės savo tautos ribose, bet apsaugoti jų bendrą gėrį, kuris neatskiriamai surištas su visos žmogiškosios šeimos bendru gėriu.

Bendradarbiavimas taip pat išlygina turtus ir darbo jėgas tarp valstybių. Vieni kraštai turi daugiau dirbamos žemės negu jie pajėgia apdirbti. Kitur nėra proporcijos tarp gyventojų skaičiaus ir krašto turtų bei esamo kapitalo. Tad tautos turi užmegzti abipusio

bendradarbiavimo santykius ir leisti laisvai plaukti iš vieno krašto į kitą kapitalui, gėrybėms ir darbo jėgoms. Jei galima, darbo galimybės turėtų artėti prie darbininkų, o ne atvirkščiai. Tik tada geresnė ateitis užtikrinama daugeliui žmonių, kai jiems nereikia skirtis su savo aplinka, šeima ir bandyti prisitaikyti sunkiose sąlygose.

Politinių pabėgėlių padėtis šiandien itin plati savo apimtimi ir skaudi savo pasekmėmis. Toki išbėginiai liudija,

kad yra politiniu režimu, kurie neužtikrina savo piliečiams pakankamo politinės laisvės kampelio. Iš tiesų, toki režimai nepripažįsta arba paneigia net teisėtą tokių laisvių buvimą. Tai tikrai radikalus žmogiškosios bendruomenės tvarkos iškreipimas, nes pats viešojo autoriteto buvimo tikslas ir yra puoselėti bendrą *gerį*, kurio esminė dalis ir yra laisvės srities pripažinimas bei jos saugojimas.

Pabėgėliai yra asmenys, kurių teisės, kaip asmenų, turi būti pripažintos, nes su savo krašto pilietybės praradimu tų teisių jie nepraranda. Gi tarp asmens teisių yra ir ta, kad žmogus gali įsijungti į politinę bendruomenę, kurioje jis tikisi geriausiai aprūpinti save ir savuosius. Kiek bendras gėris leidžia, valstybė turi priimti tokius imigrantus ir jiems pagelbėti įsijungti į bendrą gyvenimą.

Milžiniški ginklų sandėliai išsiurbia ir ekonominiai pajėgius kraštus. Sakoma, kad ginklų gamyba pateisinama, nes šiandieninėse sąlygose taika negali būti išlaikyta be ginklų pusiausvyros. Ir taip lenktyniaujama — vienas kraštas gamina baisesnius ginklus už kitą. Žmonės gi gyvena nuolatinėje baimėje dėl gresiančios katastrofos. Teisingumas, sveikas protas ir žmoniškumas verkiant reikalauja, sako popiežius, kad ginklavimosi lenktynės sustotų, kad ginklų sandėliai būtų lygiai ir kartu numažinti, atominiai ginklai uždrausti ir bendrai susitarta dėl laipsniško nusiginklavimo ir efektyvaus kontrolės metodo.

Šiam tikslui pasiekti popiežius siūlo pakeisti pagrindinį dėsni, nuo kurio dabar taika priklauso, kitu, kuris pareiškia, kad tikra ir pastovi tautų taika glūdi ne ginklų pusiausvyroje, bet vien tik abipusiame pasitikėjime. Popiežius tiki, kad tai įvykdoma, tiesiog

protas to reikalauja, tai savyje pageidautina ir tai bus palaimos šaltinis daugeliui. Popiežius primena Pijaus XII perspėjimą: "Nieko nepralaimėsime taika, o viską galime pražudyti, įsiveldami į karą".

Popiežius, Kristaus vietininkas žemėje ir giliausių žmogiškos šeimos troškimų aiškintojas, prašo visus, ypač kurių atsakomybė yra vairuoti viešuosius reikalus, kad jie nepagailėtų triūso pakreipti pasaulio įvykius į protinę ir žmogišką kelią. Autoritetinguose susirinkimuose žmonės tegul rimtai rūpinasi taikingai derinti santykius pasaulinėje plotmėje tarp politinių bendruomenių — jų derinimas tebūna pagrįstas tarpusaviu pasitikėjimu, derybų nuoširdumu ir padarytų išpareigojimų tikru vykdymu.

Visi žmonės, susijungę savo bendra kilme, Kristaus atpirkimu ir antgamtinio tikslu, taip pat yra pašaukti sudaryti vieną šeimą. Tad popiežius vėl kartoją *Mater et Magistra* enciklikoje išreikštą kvietimą, kad ekonominiai pažengusieji kraštai ateitų į pagalbą tiems, kurie yra vystymosi procese. Jis gėrįsi tuo, kas iki šiol padaryta. Primena, kad bendradarbiavimas kartu turi gerbti besivystančių tautų laisvę, nes tie kraštai turi jausti, kad jie tiesioginiai atsakingi už savo krašto augimą, kad jie yra savo ekonominės ir socialinės pažangos statytojai.

Pop. Jonas XXIII primena Pijaus XII žodžius, kad naujoji tvarkoj, pagrįstoj doroviniais dėsniais, negali būti sugriauinama tautų laisvė, neliečiamumas ir saugumas, nežiūrint, koks būtų jų teritorijos plotas ar gynybos pajėgumas. Kada didžiosios valstybės neišvengiamai sudaro ekonominius vienetus, į kuriuos įtraukia ir mažąsias valstybes, būtina, kad jos gerbtų mažųjų tautų teises į politinę laisvę, eko-

nominę vystymąsi ir, susikirtus tautoms, saugotų jų neutralumą. Labai svarbu, kad turtingesnės valstybės, teikdamos įvairios paramos mažiau pasiturinčioms, gerbtų jų dorovines vertybes ir etnines ypatybes ir vengtų politinio dominavimo.

Tokiu keliu einant, bus padarytas didelis įnašas pasaulinės bendruomenės sudarymui, kurioje kiekvienas narys, žinodamas savo teises ir pareigas, darbuosis visuotinei bendrai gerovei (žiūrėk *Mater et Magistra*).

Istorinės priežastys vis daugiau šiandien įtikina žmones, kad nesutarimai tarp valstybių turi būti sprendžiami ne ginklais, o verčiau derybomis. Dėl modernųjų ginklų žiauriai naikinančios jėgos ir didelio žmonijos kentėjimo neišvairduojama, kaip atominiame amžiuje karas gali būti teisingumo įrankiu. Apgailėtina, bet baimės įstatymas vis dar viešpatauja tarp žmonių. Jis verčia tautas skirti pasakiškas sumas ginklams, sakoma, ne pulti, bet tik atgrasinti nuo puolimo.

Derybose žmonės gali atrasti ryšius, kurie juos jungia, ir pamatyti giliausią savo bendros prigimties reikalavimą: tarp tautų turėtų viešpatauti ne baimė, o meilė, kuri pasireiškia ištikimu, visapusišku ir daug naudos nešančiu bendradarbiavimu.

Žmonių ir valstybių santykiai su pasauline bendruomene

Ketvirtoji dalis pasižymi plačiausia vizija ir drąsiausiu pasiūlymu visoje enciklikoje. Popiežius ją pateikia įrodymui, kad modernaus pasaulio ypatinga žymė ir sudėtingumas neleidžia tautoms atskirai ar daliniu susijungimu įgyvendinti visuotinę bendrą gerį. Tokiam tikslui reikalinga juridinė pasaulinė bendruomenė — "viešas autoritetas, turįs pasaulinio masto galią ir

aprūpintas tinkamomis priemonėmis efektingam savo tikslo siekimui, kuris yra visuotinis bendras gėris, pasireiškias konkrečia forma”.

Popiežius prisimena Jungtinių Tautų sukūrimą 1945 birželio 26 dieną. Tiks- las buvo palaikyti ir sustiprinti taiką tarp tautų, puoselėjant tarp jų drau- giškus santykius, pagrįstus lygybės, savitarpės pagarbos ir visokeriopo bendradarbiavimo dėsniais. Toliau po- piežius laiko Jungtinių Tautų Visuo- tinę Žmogaus Teisių Deklaraciją aukš- čiausios vertės aktu, kuris buvo patvir- tintas Visuotiniam Susirinkime (Gen- eral Assembly) 1948 gruodžio 10 die- ną. Tas dokumentas yra svarbus žy- gis pakeliui į juridinę politinę pasau- lio bendruomenę.

Popiežius pareiškia: "Mūsų didžiau- sias noras, kad Jungtinių Tautų Orga- nizacija — savo sąstatu ir priemonė- mis — vis kaskart labiau prilygtų savo uždavinių didybei ir kilnumui ir kad ateitų diena, kada kiekvienas žmogus joje ras veiksmingą saugotoją savo tei- sėms, kurios tiesioginiai plaukia iš jo asmens kilnumo ir kurios kaip tik dėl to yra visuotinės, nepažeidžiamos ir nepakeičiamos”.

Dalyvavimas viešame gyvenime

Penktoje ir paskutinėje dalyje popie- žius primena tikintiesiems jų pareigą dalyvauti viešame gyvenime. Tikėjimo šviesoje ir meilės galia jie turi užtik-rinti, kad įvairios institucijos — eko- nominės, socialinės, kultūrinės ar po- litinės — ne tik netrukdytų, bet pa- lengvintų žmogaus asmenybei bręsti prigimtinėje ir antprigimtinėje sfe- roje.

Persunkti civilizaciją sveikais princi- pais ir atgaivinti ją evangelijos dva- sia neužtenka būti tikėjimo apšvie- tam ir užsidegusiam skleisti gėrį. Tam

tiksliui įvykdyti reikalinga aktyviai dalyvauti įvairiose organizacijose ir iš vidaus jas paveikti. O į jas įeiti ir jose veikliai reikštis būtina turėti mokslinę kompetenciją, techninę sugebėjimą ir patyrimą savo profesijoje.

Žmogus savo sąžinės gelmėse pri- valo taip gyventi ir elgtis, kad su- jungtų savyje mokslinį, techninį ir pro- fesinį elementą su dvasinėmis verty- bėmis. Deja, šiandien randame tą ne- sutarimą tarp religinių žmogaus įsiti- kinimų ir jo veiksmų. Reikia atstatyti tą vidinę vienybę, kad veiksmuose šviestų tikėjimas, kaip švyturys, ir mei- lė, kaip gyvenimą nešanti jėga.

Tarp mokslinio paruošimo ir religi- nio auklėjimo reikia išlaikyti propor- ciją; jaunuoliams teikti pilną išsiauk- lėjimą, puoselėjant juose religines ver- tybes ir ugdant dorą sąžinę kartu su mokslinių ir techninių žinių perteiki- mu.

Popiežius parodo plačius laukus, kur katalikai, persiėmę enciklikoje išdėstytu mokslu, gali susitikti ir bend- radarbiauti su krikščionimis, kurie at- siskyrę nuo Apaštališkojo Sosto, ir taip pat su žmonėmis, kurie dar neap- šviesti tikėjimo Kristuje, bet kurie turi proto šviesą ir natūralų bei veiklų są- žiningumą. Jei pasauliečiai prašė Baž- nyčios leisti ir jiems darbuotis Kris- taus karalystėje ant žemės, tai šį jų troškimą labai dosniai patenkina en- ciklika *Pacem in Terris*. Mūsų darbas, tiek pasauliečių, tiek kunigų bei vie- nuolių, tik prasideda, kai perskaitome ir pasisaviname enciklikos mokslą. Svarbiausia, sako Tėvas Thurston N. Davis, S. J., yra tai, kaip išmintingai mes pasinaudojame tuo mokslu šian- dinio pasaulio aplinkybėse (*Ame- rica*, 1963 gegužės 18, p. 709).

Jonas XXIII išjudino visą eilę di- džulių įvykių savo pontifikate, kurie,

pagal minėtą *Life* žurnale straipsnį, pakreipė ir Katalikų Bažnyčią atgal į pasaulio istorijos srovę. Vienu iš aukščiausių taškų tarp tų įvykių šio žurnalo leidėjai laiko encikliką *Pacem in Terris*, kurią popiežius išleido tik prieš Velykas. "Jis pasirinko Didįjį Ketvirtadienį, nes tai buvo diena, kada Kristus tarė savo mokytiniais: "Mylėkite vienas kitą".

Nuo reformacijos laikų Katalikų Bažnyčia žiūrėjo į pašaliečius, kaip į didžiulį vienuolyną, "apgaubtą seno

užkrečiamo rūko", nenorintį susitikti su realiu, bet praeinančiu pasauliu. Popiežius Jonas naudojasi savo galingu autoritetu visa tai pakeisti. Jo paprasta intuicija jam sako: "Tai pasaulis, už kurį Kristus mirė. Darykime visa, kad jį išgelbėtume". Savo optimizmu jis sakė: "Ateitis yra mūsų". Besikošias per pasaulinio pločio, didžiausios ir geriausiai organizuotos Bažnyčios arterijas tas optimizmas galėtų tapti mūsų laikų istorijai galinga jėga".

JIE DIEVO NEKENČIA PLANINGAI ALFONSAS GRAUSLYS

AŽNYČIOS tėvai sako, kad žmogaus siela savo prigimtimi yra krikščioniška. Tai įrodoma istoriniais faktais. Apčiuopiamiau šį tvirtinimą išreikšiant, galima sakyti, kad *žmogus negali taip nusikratyti savo religinės prigimties, kad jos nė žymių jame neliktų*. Vienas tai įrodančių gana ryškių faktų yra tas, kad tikintysis, tapęs netikinčiu, dažniausiai nepasilieka tikėjimo atžvilgiu abejutiškas, bet tasai jo netikėjimas paprastai nuspalvinamas neapykanta. Bet nekęsti to, ko, netikinčiųjų teigimu, visiškai nėra, yra nelogiška ir neišmintinga. Tad *neapykantos pasireiškimas rodo, kad jie nėra pilnai įsitikinusieji netikintieji*, kad jų sąžinė nėra rami, ir tasai neramumas kaip tik prasiveržia neapykantos žodžiais ir veiksmais.

Šalia to neigiamo, neapykanta pasireiškiančio tikėjimo prasiveržimo ofi-

cialiai netikinčiuosiuose tikėjimas pasireiškia ir tais teigimais, kai *Dievui priklausoma pagarba, kultas, nukreipiama į kurį nors kitą objektą*, kurio garbinime galima aiškiai susekti religinio garbinimo pradus. Dėl to ir tasai maištingasis, oficialiai religinei pasaulėžvalgai tolimas prancūzų rašytojas ir filosofas A. Camus sako, kad "ateistinės filosofijos, pasiekiančios savo viršūnę valstybės ir žmogaus kultūroje, yra tik teologiniai maištavimai... Mūsų ateistai, anot Stirnerio, yra tikrai dievoti žmonės, todėl ir jų nuodėmių gelmėse slypi dorybės ir tvarkingo gyvenimo ilgesys" (*L'homme revoke*).

Čia kalbant šita neįprasta tema, kad kovojąs ateizmas nėra jau taip tolimas tikėjimui, reikia dar iškelti tą įdomų faktą, kad yra dažnesni atsivertimai iš tokios bedievybės, kuri atrodo tikra ir pilna (nes yra triukšmaujanti ir fana-

tiška) negu iš abejingo religinio stovio, nes toji triukšmaujanti bedievybė, kad ir atvirkščia prasme, liepsnoja ir dega tikėjimo klausimais, kai tuo tarpu tą abejingą tikėjimo stovį galimo pavadinti tikra ir pilna bedievybe, nes iš tokio stovio retai kada atsiverčiama dėl to, kad apie tikėjimą visai negalvojama. Tokį galvojimą patvirtina ir Šv. Rašto žodžiai: "O, kad tu būtumei šaltas ar šiltas! Bet kadangi tu esi drungnas... aš pradėsiu tave vemti iš savo burnos" (Apr. 3, 15-16). Tasai drungnumas, Šv. Rašto aiškintojų tvirtinimu, yra religinis indiferentizmas, kurs yra tikras atsimetimas nuo Dievo. Dėl to ir vakarų laicizmas, kurs ugdo nesidomėjimą religija, ar tik nebus pavojingesnis už anapus geležinės uždangos siaučiantį religinį persekiojimą, kurs nekartą savo grubumu, brutalumu ir melu tesukelia žmonių įgimtoje krikščioniškoje prigimtyje vien reakciją — dar didesnį religingumą? Kaip senovėje, taip ir dabar, atrodo, išsipildo toji tiesa, kad "kankinių kraujas — krikščionių sėkla". Juk ir garsųjį anglų katalikų rašytoją G. K. Chestertoną (†1936) į tikėjimą atvertė ateistai, nors to visai nenorėdami. Todėl dar prieš savo atsivertimą jisai sakė vienam garsiam ateistui, bandančiam jį palenkti į ateizmą: "Tu mane beveik įtikinai tapti krikščioniu!"

O vis dėlto po tų svarbių įžanginių pastabų reikia pridėti, kad neapykantos įkvėpta antireliginė propaganda ir religiniai persekiojimai nemaža nekritiškų, savo prigimties gundomų ir polinkių nevaržančių sielų nugramzdina į visišką religinį abejingumą. Neturėdami progos tos propagandos diegiamų priešreliginių prietarų išsiaiškinti, negalėdami skleidžiamo melo patikrinti ir gauti gilesnio religinio išsila-

vinimo, milijonai atplėšiami nuo Dievo, milijonai pradeda bedieviškai gyventi. O tasai gyvenimas vis giliau juos į netikėjimą gramzdina. Kada nors ateityje norint juos sukrikščioninti, bus daug sunkesnis darbas negu misijonieriauti pagonių kraštuose. Štai kodėl mes negalime nesirūpinti anti-religine propaganda.

Komunistų antireligine propaganda mums dar reikia susirūpinti ir dėl to, kad *pavojingiausia ir pragaištingiausia komunizmo žymė* — tai jo ateizmas, nes jis, kaip rodo praktika, dažniausiai žmoguje pasilieka ir tada, kai tas žmogus nuo komunizmo atsimeta. Tad ateizmas yra pastovesnis ir už komunizmą. Jungtinių Amerikos Valstybių sociologas G. Almond yra tyrinėjęs komunizmo ryšį su ateizmu, apklausinėdamas 221 buvusį komunistą iš įvairių valstybių ir 1954 m. paskelbęs to tyrimo davinius "The Appeals of Communism" knygoje, išleistoje Princeton universiteto. Šioje knygoje jis tvirtina, kad tik labai mažas skaičius metusiųjų komunizmą, būtent 6%, grįžta į tikėjimą, o kiti, nors ir metę komunizmą, ir toliau pasilieka ateistai. Dėl to popiežius Pijus XI savo enciklika pasmerkė ne tiek komunizmą, kiek *ateistinį* komunizmą, nes neateistinis komunizmas gal visai kitaip atrodytų ir būtų žmoniškesnis. Kaip ateizmas yra pavojingas ir kaip ilgai jis gali kurioje nors tautoje laikytis, tai įrodo kad ir Prancūzijos pavyzdys, kur prancūzų liaudis negali dar ir šiandien atsigauti iš tenai jau beveik prieš trejetą šimtų metų skleistos bedievybės. Taip, pavojingiausia komunizme — tai ateizmas, toji šiandieninio komunizmo siela. Antra vertus, ateizmas labiausiai paruošia kelią komunizmui. Jeigu ir mūsų, čia gyvenančių lietuvių tarpe praeityje nebūtų buvusių laisva-

manybės apaštalių, tai šiandien daug mažiau būtų ir komunistų.

☐ ☐ ☐

1962 m. Vakarų Berlyne Morus Verlag išleido Erich Klausener knygą, vardu *"Sie lassen Gott nach Plan"* (Jie nekenčia Dievo planingai). Tai knyga, kuri labai apčiuopiamais faktais kalba apie bedieviškos neapykantos persunktą antireliginę propagandą Rytų Vokietijoje, apie tos propagandos būdus bei metodus. Šita knyga dalinai įkvėpė ir šį straipsnį, nors medžiaga jam iš įvairių šaltinių buvo susitelkusi jau seniau. Straipsnio dėmai neduoda galimybės plačiau apčiuopiamomis iliustracijomis pavaizduoti tos propagandos. Tenka pasitenkinti bendrybėmis.

Visos antireliginės propagandos įkvėpėja yra neapykanta. Atmesk neapykantą, ir iš antireliginės propagandos beveik nieko neliks. Toji neapykanta pirmiausia yra meilės priešingybė. Ji paneigia žmogaus, organizacijos, idėjos, su kuriomis kovoja, vertę. Ji užmerkia toms vertybėms akis ir jų nenori matyti. Ji nenori būti objektyvi ir nenori pažinti tiesos. Būdamas, kaip jau matėme, piktos valios, neapykanta mato tik blogį tame, su kuo kovoja. Jei to blogio neranda, tai gėrį paverčia blogiu arba tą "blogį" melagingai sukuria. Kaip meilė cementuoja ir stato, taip neapykanta, apsiginklavusi melu, sprogdina, griauja ir žudo. Tokiai propagandai nėra nieko, kas būtų teigiama, girtina ir šventa priešingoje pusėje. Kaip tokia neapykanta veda net į kriminalus ir įvairius nusikaltimus, tai įrodo Šv. Rašte minimi faktai, pvz. Kaino neapykanta Abeliui ir jo nužudymas, brolių neapykanta Juozapui ir jo pardavimas vergijon. Tad nėra perdėti nė apaštalo žodžiai, kad "kiekvienas, kurs ne-

kenčia savo brolio, yra žmogžudys" (1 Jono 3, 15). Labiau įsigilinę į antireliginės propagandos būdų negarbingumą ir su jokiais priemonėmis nesiskaitymą, dar aiškiau pamatysime, kad tie Šv. Rašto žodžiai yra teisingi.

Toji antireliginės neapykantos įkvėpta propaganda, apimanti visas gyvenimo sritis ir beveik visus už geležinės uždangos esančius gyventojus, yra taip visuotinė ir didelė, kad atrodo, jog jai tinka Šv. Rašto žodžiai, kur kalbama apie slibiną, duodantį valdžią žvėriui, kurs *"pravėrė savo nasrus piktžodžiavimams prieš Dievą, kad keiktų Jo vardą"* (Apr. 13). Tasai slibinas, Šv. Rašto aiškintojų tvirtinimu, esąs velnias, o žvėris — bedieviškoji diktatūra. Antireliginės propagandos neapykanta turi tikrai savyje kažką velniška.

Jeigu jau didysis nacių, nors ir labiau politinis, propagandistas J. Goebbels yra pasakęs, jog tik reikia, kad melas būtų užtenkamai didelis, tai kas nors iš jo tikrai prilips, tai šitą taisyklę vykdo antireliginė komunistų propaganda. Užtenka tik pasiskaityti ypač populiarią antireliginę literatūrą. Kiek ten melo, faktų iškraipymo, šmeižtų, tiesos nutylėjimo ir t. t. Tai pasibaisėtina aiškėja Rytų Vokietijos leidžiamose antireliginėje literatūroje. Čia vėl prisimena paties Viešpaties Šv. Rašte pasakyti žodžiai, kai Jis matė ir girdėjo, kaip priešų pikta valia Jo žodžius ir darbus melagingai aiškina ir prieš Jį kursto minią: *"Jūsų tėvas — velnias... nes jis melagis ir melo tėvas"* (Jono 8, 44).

Savo antireliginėje propagandoje komunizmas visai nesirūpina religijos pažinti nei, tikrais šaltiniais vadovaudamasis, jos skelbiamą tiesą susekti. Jis iš anksto yra nusistatęs religijų sunaikinti, nes to reikalauja Marksas,

Leninas ir kiti jų vadai, kurie nei religijos giliau nėra pažinę, nei jos šaltinių tyrinėję. Atrodo tikrai tragikomiškai, kad jie, kovodami su religija, skelbiasi kovoją su prietarais, bet jų iš anksto prieš religiją nusistatymas, jos nepažįstant ir nebandant pažinti, kaip tik ir yra prietaras! Komunizmas jau iš anksto turi pasigaminęs pažvalgas į krikščionybę, į Bažnyčią ir, nesiskaitydamas su faktų objektyvumu, *faktus taiko prie savo teorijos*, tuo būdu patekdamas į vienašališkumą ir paneigdamas objektyvumą. Pavyzdžiui, jeigu jų teorija sako, kad Bažnyčia yra darbo žmonių išnaudotoja, tai visi faktai, kurie tam prieštarauja, yra nutylimi arba falsifikuojami, juos nuaiškinant norima prasme, kad tik jų teorija išliktų nepažeista. Gyvenimo faktus jie prievartauja, įsprausdami juos į savo nustatytus rėmus. Religines tiesas ir religinį gyvenimą jie guldė į tirono Prokrusto lovą, prie jos pritaikydami tiesas ir faktus. Dėl to būtų vaikiška ir naivu galvoti, kad jų antireliginė propaganda tik tiek yra veiksminga, kiek mūsų religiniame ir doroviniame gyvenime yra trūkumų, klaidų ir nusikaltimų. Tiesa, tuos trūkumus ir nusikaltimus jie perdėtai ir uoliai panaudoja, bet, jei visa to ir nebūtų, jei visi tikintieji būtų šventi ir be priekaišto, vis tiek antireliginė propaganda tikėjimą pultų, nes tikėjimas jiems yra reakcinis veiksnys, todėl pašalintinas. Jeigu tų neigiamybių nebūtų, tai ateistinė propaganda jas melagingai sukurtų ir skleistų šmeižtus. Kuo šventesni būtų religijos atstovai, tuo labiau jie būtų juodinami, kad tik būtų galima pateisinti jų teoriją ir ją paremti persekiojimais. Nereikia pamiršti, kad stovime piktos valios priešo akivaizdoje, kuriam tiesa visai nesvarbi! Čia įsidėmėtini Išganytojo žodžiai apie Jo prie-

šų neapykantą: *"Jie nekentė manęs be priežasties"* (Jono 15, 25), t. y. be jokio objektyvaus pagrindo ir pateisinimo.

Įdomu dar ir tai, kad *ateistinės propagandos ginklai yra seni*, o juk komunistai skelbiasi stovį gyvenimo priekyje ir jam vadovaujį! Jie nuolat remiasi senaisiais anglų ir prancūzų ateizmo klasikais iš XVIII — XIX šimtmečių, visai nekreipdami dėmesio į tai, kad net ir pasaulietiškas naujų laikų mokslas, o taip pat ir gilesnio religinio pažinimo pažanga tuos senoviskus argumentus jau smarkiai apgriovė. Galime tik nusišypsoti, kai jie kalba apie religijos atsilikimą, o patys yra šimtmečius atsilikę. Tragikomiškai atrodo ir tai, kad jų antireliginė propaganda yra vadinama "moksliniai ateistine propaganda", o šiandien, kaip ir praeityje, absoliuti mokslininkų dauguma pasisako už Dievo buvimą.

Labiausiai priešreliginę propagandą varoma per spaudą, t. y. knygomis, žurnalais, laikraščiais. Tam tikslui turi tarnauti mokykla ir organizacijos. Į priešreliginę veiklą yra įkinkyti filmai, radijas, televizija, teatras. Maža to. Maždaug du trečdaliai visų Rytų Vokietijos gyventojų, dirbančių fabrikuose, įmonėse, įstaigose, kas savaitę ar kas dvi savaites vakariniuose kursuose ar kitomis progomis yra verčiami klausytis priešreliginio turinio paskaitų. Šiam tikslui tūkstančiai priešreliginių agitatorių lankosi po namus pas tuos gyventojus, kurie nedirba arba dėl kitokių priežasčių tų privalomų paskaitų išvengia. Tad beveik niekas negali išvengti to priešreliginio "sąmoninimo".

Kaip jau buvo sakyta, pirmiausia čia reikia suminėti spaudą, labai planingai leidžiamą. Pirmoji vieta čia tenka mažoms knygelėms, kurios masiniai

yra skleidžiamos. Tų knygelių turinys daugiausia yra: antireliginių klasiškų tekstų rinkiniai, pasaulėžiūrinė kova, atskirais gamtos mokslais paremti priešreliginiai pasisakymai, kova prieš "politinį klerikalizmą", socialistinės dorovės pagrindai ir t. t. Yra leidžiamos to paties turinio ir didesnės knygos bei ateistinės antologijos iš pasaulinės literatūros. Visa grožinė literatūra tenai daugiau ar mažiau yra persunkta bedievybės dvasia ir išmarginta priešreligine karikatūra. Toji literatūra yra paremta tiesos nutylėjimais, iškraipymais, klastojimais, melu ir šmeižtais. Kadangi tik labai maža skaitytojų dalis turi pakankamai kritiškumo ir mokslo, kad galėtų šį melą atskleisti, ir kadangi toje literatūroje minimi įvykiai dėl vietos tolumo ar kitų aplinkybių negali būti patikrinti, tai tie melai, smigdami skaitytojų dvasion, sukelia, jei ne pritarimą, tai bent įtarimą, kad kažkas tuose aprašomuose dalykuose ar asmenyse vis tiek turi būti netvarkoj, jeigu knygos taip drąsiai ir be jokio svyravimo apie tai rašo. Ypač jie stengiasi nuplėšti garbę tokiems religinės veiklos asmenims, kurie yra labiau žinomi ir turi daugiau

įtakos. Toksai, pavyzdžiui, yra jėzuitas tėvas Leppich, garsusis Vakarų Vokietijos gatvių pamokslininkas, išvystęs didelę socialinę veiklą. Vienoje Rytų Vokietijoje išleistoje knygoje apie jį rašoma visokių nesąmonių ir melų, nes skaitytojai negali iš Rytų Vokietijos nuvykti į vakarus patikrinti faktų ir susekti tiesos.

Vadovaujantis melu ir suktumu, kovojant prieš įtakingus religijos asmenis, imami iš jų kalbų bei raštų atskiri sakiniai, kuriuos be konteksto galima aiškinti norima iškreipta prasme. Tokiose knygose iškeliami neva dokumentai iš archyvų, bet iš tikrųjų ten minimos tik jiems naudingos dokumentų ištraukos, kurių niekas negali patikrinti. Nekartą tokie "dokumentai" specialiai sudaromi. Aprašymuose, jeigu tai reikia propagandai, yra sukeičiamos įvykių vietos ar laikas, sugalvojamos nebūtos istorijos. Minėtoji Vakarų Berlyne išleistoji knyga duoda daugybę apčiuopiamų pavyzdžių, įvairių knygų turinio santraukų, iš kurių aiškėja suktybės ir melas.

Charakteringa tai, kad už geležinės uždangos leidžiama priešreliginė literatūra nesistengia rimta forma svars-

tyti religinių argumentų ir su religinių knygų autoriais rimtai ginčytis. *Toji literatūra nesikreipia į protą, bet į jausmus ir į pasąmonę. Ji religinį priešą pajuokia*, stengiasi žmonėse sugriauti juo pasitikėjimą, vaizduodama jį neva smukusios dorovės ir negarbingą asmenį, iš kurio negalima laukti tiesos. Tuo tarpu priešreliginius rašytojus idealizuoja, juos vaizduoja simpatingus, keliančius pasitikėjimą, kad skaitytojai pajustų, jog jų skelbiamų dalykų negalima nepriimti.

Kadangi žmonės mėgsta kriminalinius romanus, tai tokie romanai ir ten rašomi. Juose vaizduojami žymūs katalikai ar šiaip religingi žmonės, kurie religiniu auklėjimu tapę pasyvūs, lengvai pasiduodą visokiems nusikaltimams. Tokiuose romanuose vaizduojami katalikai yra pilni neišmintingo fanatiško griežtumo (taip juos vaizdavo ir bedieviškoji XVIII šimtmečio prancūzų literatūra), negyvenimiški, bevaliai, visa kam palenkiami kvaileliai, todėl pavojingi visuomenei, nes juos kapitalistai gali lengvai panaudoti prieš žmonijos gerovę. Jeigu, anot šitokios literatūros, pasitaiko tikinčiųjų ir tarp padorių žmonių, tai jie tik nesąmoningai dar tebetiki, bet anksčiau ar vėliau jie taps komunistais.

Prieškuniginės nuotaikos knygose *kunigai ir vienuoliai bei vienuolės* yra vaizduojami doroviniai sugedę, pilni sadistinių palinkimų, nes į vienuolynus, anot jų, patenka tik dvasiniai atsilikusiai asmenys. Jiems visiems rūpi tik pinigai, valdžia ir malonumai. Bet kadangi žmonės pažįsta ir gerų, kilnių bei simpatingų dvasiškių, tai tenka juos tokius ir knygose parodyti. Tačiau tokie gerieji kunigai priešreliginėje literatūroje vaizduojami arba kaip maištininkai, esą kivirče su Bažnyčia, arba turį slapty, nedorų įpročių,

arba esą slapti bedieviai. Visais atžvilgiais gerų kunigų priešreliginė spauda nevaizduoja. Dažnai ten yra aprašoma klebonas ir vikaras, kaip du visai skirtingi ir vienas kitam prieštaraują tipai. Klebonai — tai atsilikę, senų pažiūrų, komunizmui priešingi žmonės, o vikarai daug simpatiškesni, suprantą komunizmą ir net ateizmą, kuriems jie esą palankūs. Jie yra kunigai — patriotai. Taip ten įprasta vadinti kai kuriuos valdžiai palankius ir su ja bendradarbiaujančius kunigus.

Kadangi yra žinoma, jog lytiniai bręstas jaunimas pergyvena įvairias sunkenybes, pasireiškiančias maištingumu, kurs kartais tampa tikėjimo lūžiu ir net pareiškimu savo nepriklausomybės nuo Dievo, tad visai nenuostabu, kad ir antireliginėje literatūroje randame lytinio palinkimo kurstymo ir pornografijos. Juk jie puikiai žino, kad maištaująs kūnas drumsčia dvasią ir pilnas kūnui pasidavimas ilgainiui užgesina dvasingumą bei tikėjimą.

Kalbant apie konkrečius krikščionybės pasireiškimus ir tikėjimo objektus, *Dievas* bedieviškoje literatūroje ir propagandoje vaizduojamas kaip žmonių sukurtas tvarinys, kurio dvasinis veidas įvairiais laikais ir įvairiose tautose nustatomas politinių aplinkybių. Tikinčiųjų Dievo sąvokos esančios tokios neišsivysčiusios ir kvailos, kad iš jų tegalima tik juoktis. Tokioje literatūroje Dievas padaromas visų karų ir nusikaltimų kaltininku. Dorovė, paremta šiuo tikėjimu, ir jos reikalavimai yra išjuokiami, nes pats Dievas nesąs dorovingas.

Tad visai suprantama, dėl ko jie, 1956 m. Rytų Vokietijoje minėdami rašytojo ir poeto H. Heine mirties šimtmečio sukaktį, uoliai naudojo jo priešreligines mintis savo propagandai, bet visai nutylėjo šio rašytojo

grįžimą prie Dievo jo priešmirtinės ligos metu ir visai nieko neminėjo apie jo religinį testamentą. Gyvenimo pabaigoje jis savo buvusius draugus ateistus vadino "Gottlosen Selbstgoetter", t. y. save sudievinusiais bedieviais.

Jėzus Kristus antireliginėje literatūroje yra tik pasaka, mitas, kilęs iš ekonominės ir politinės tų laikų padėties ir iš vergų buvimo Romos imperijoje. Jaunimui skirtose knygose apie Kristų yra pilna negirdėtų pasakų, nesąmonių, iškrypimų ir pornografinių scenų, kad tuo būdu visas klausimas apie Kristų virstų kažkokiu nerimtu ir dėmesio nevertu pajuokos objektu. Kai kurie kiti rašytojai Kristų vaizduoja revoliucionierium, nihilistu ir bedieviu.

Tačiau labiausiai stengiamasi kompromituoti Bažnyčią, nes jie žino, kad, sunaikinus Bažnyčią, Dievo ir Kristaus klausimas savaime išnyks. Norint sugriauti pasitikėjimą Bažnyčia, vis iš naujo kartojami tie patys jau daug kartų istorijos eigoje kartoti prietarai. Kaip nenuginčijama tiesa skelbiama, kad Bažnyčia visada stovėjusi kapitalistų ir išnaudotojų pusėje ir kad jos tarnautojai yra imperialistinio špionazo tarnyboje. Bažnyčia vaizduojama kaip gyvenimo džiaugsmo žudytoja. Jų leidžiamose knygose matome sukarikatūrintas vienuoles, rožančiais mušančias savo auklėtines. Katalikiško auklėjimo įstaigos atvaizduotos lyg pabaisos, kur labai didelis vaikų mirtingumas, kur vykdomi prievartos darbai, kur mergaitės paverčiamos viešomis nusidėjėlėmis. Bažnyčia esanti žmonių apgaudinėtoja. Visi stebuklai, taip pat ir Liurde, esąs tik apgavimas, ieškant uždarbio. Bet jie visiškai nutyli tai, kad Liurde yra tarptautinis gydytojų biuras, kuriame gali dalyvauti visi gydytojai ir mokslininkai be

jokio pasaulėžiūros skirtumo, kad jie visi gali stebėti pagijusius, kad yra užregistruota daug stebuklų, kurie mokslininkų pripažinti, kaipo negalimi įvykti vien gamtos jėgomis. Bažnyčiai jie primeta visokias nedoriausias priemones savo tikslams siekti. Net ir Bažnyčios persekiojimai, anot jų, esą tyčia sugalvoti, nes tų persekiojimų visai nėra buvę. Tokiu būdu jie stengiasi

pateisinti save, kuriu vadai nekartą yra pareiškę, kad "visa yra dora, kas tarnauja komunizmui". Jie pasiekia savo priešbažnytinės propagandos viršūnę, kai tvirtina, kad jie nekovoja prieš religiją, o tik prieš religijos piktnaudojimą. Jau ir pati Bažnyčia esanti religijos piktnaudojimas, nes ji esanti "politinis klerikalizmas". Patyrinėjus, kaip jie kovoja su tuo "politiniu klerikalizmu", aišku, kad tai yra kova prieš Dievą, religiją, Bažnyčią ir visus jos pasireiškimus. "Politiniu klerikalizmu" jie vadina visa tai, kas tik jiems nepatinka. Jei, pavyzdžiui, Vakarų Vokietija priklauso Natui, jeigu ji leidžia įstatymus, varžančius griauinančią komunistų veiklą, tai jau yra "politinis klerikalizmas". Šiuo vardu vadinama ir visos Bažnyčios įstaigos, jų veikimas ir katalikų suvažiavimai. Tą pat vardą jie primeta ir Bažnyčios susirinkimams, rūpinimuisi tremtiniais, k a t a l i k i š k a i spaudai. Šiuo vardu yra vertinami ir nuvertinami visi Bažnyčios gyvybės pasireiškimai. Visas dvasiškiams keliamas bylas jie pateisina, kad čia nevedama kova prieš religiją, o vien tik prieš dvasiškių politinį veikimą, špionažą ir spekuliaciją. Jie pamiršta, kad tuo būdu tik pakartoja Kristaus kančios istoriją, nes ir Kristus buvo pasmerktas dėl "politinių motyvų", nes save vadinęs karalium ir tuo būdu kėlęs maištą prieš ciesorių...

Visoje šitoje antireliginėje propagandoje, ypač literatūros srityje, artimoje praeityje pagarsėjo Rytų Vokietijos komunistas *B. Brecht* (†1956). Yra žinoma jo neapykanta, antireliginis fanatizmas, demagogija ir nesiškaišymas su faktais. Jis yra parašęs knygą apie šv. Joaną d'Arc, pavadintą "Heilige Johanna der Schlachthofe" (Šventoji skerdyklų Joana). Šventąją

Joaną jis čia paverčia Čikagos skerdyklų Išganymo Armijos apaštale, kuri vėliau tampanti komuniste ir kurią liaudį apgaudinėjantieji kapitalistai paverčia šventąja. Šito rašytojo dvasiai pažinti užtenka tik vienos ištraukos iš minėtos knygos: "Kas sako, kad yra Dievas, ir jis gali būti nematomas, ir gali jam padėti, tokio žmogaus galvą reikia daužyti į grindinį, kol jis padvės." * * *

Dar gali kilti klausimas, kodėl jie taip tikėjimo nekenčia ir jį persekioja. Išsamiam atsakymui reikėtų atskiro straipsnio. Trumpai galėtų būti toks atsakymas:

1) Komunizmo kūrėjai — dogmatikai reikalauja religijos sunaikinimo ir tikėjimo persekiojimo.

2) Antireliginė diktatūra nekenčia religijos, nes žmogus per ją susikuria laisvą, nuo išorinės diktatūros nepriklausomą ir jos nekontroliuojamą dvasios pasaulį.

3) Komunistinis kolektyvizmas nekenčia religijos, nes religija iškelia nepalyginamą žmogaus asmens amžiną vertę, o kolektyvizme žmogus yra tik įrankis ir bendruomenės ratukas.

4) Kristus yra pasakęs, kad tikėjimo ir Jo sekėjų dalia — tai neapykanta ir persekiojimas: "Jūs nesate iš pasaulio, bet aš jus išrinkau iš pasaulio, todėl pasaulis jūsų nekenčia. Jei jie mane persekiojo, persekios ir jus" (Jono 15, 19-20).

5) Kad klaidoje yra kažkokia neapykanta tiesai, tai mįslingai nusako ir G. K. Chesterton: "Tiesa gali klaidą supaprastinti, bet klaida nesupranta tiesos". Gilinimasis į šį posakį, atrodo, turėtų atskleisti tuos psichologinius tarp tikėjimo ir netikėjimo konflikto pagrindus ir negalimybę susitaikyti tamsai su šviesa.

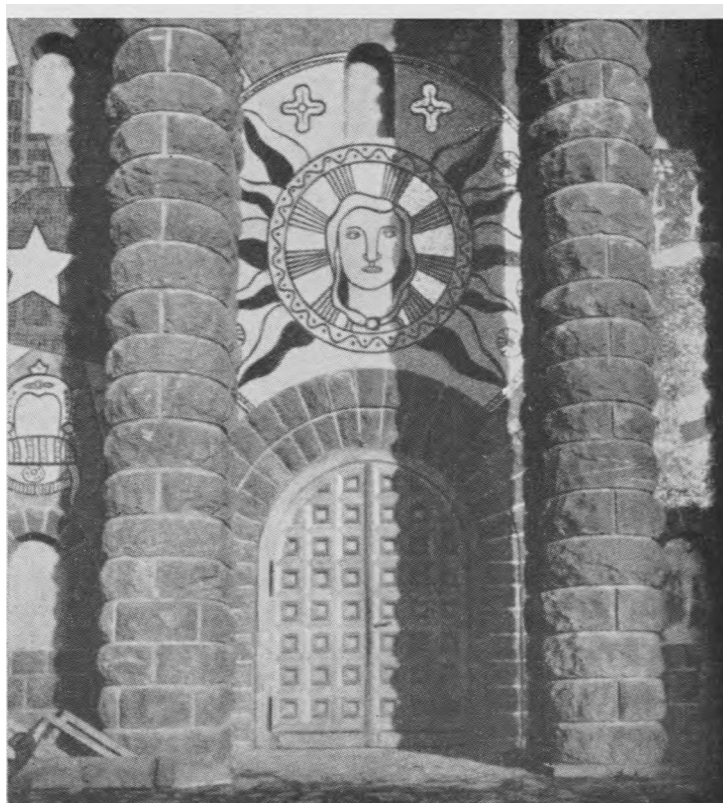

ASSY

— *NAUJOS EROS
PRADŽIA
BAŽNYTINIAME
MENE*

Assy bažnyčia

Bažnyčios frontinė mozaika

A

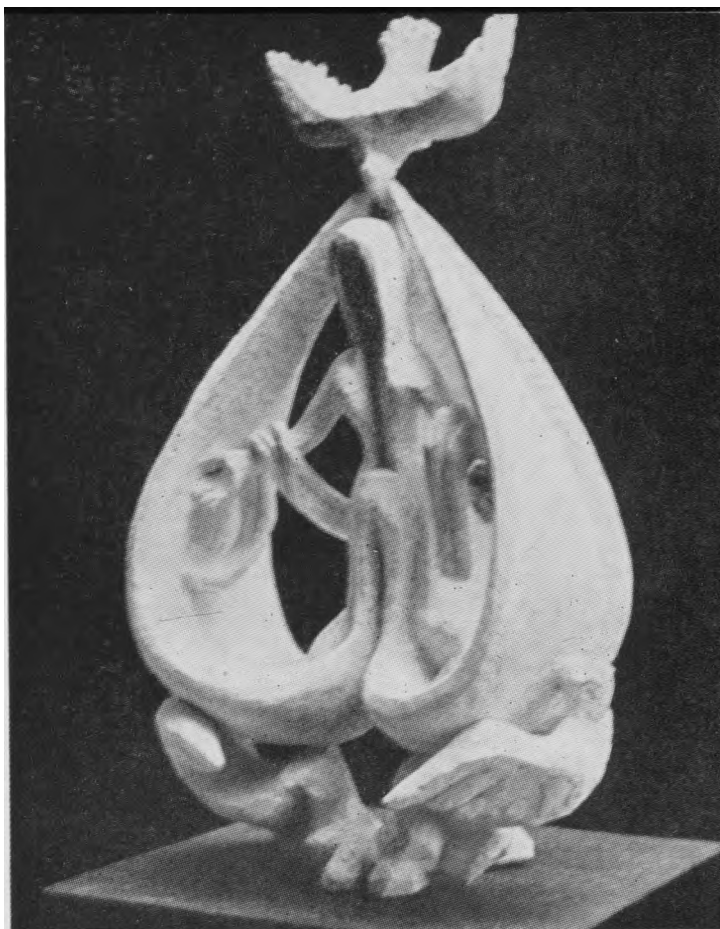
SSY baėnyėios idėja — įdomus ir reikšmingas žingsnis baėnytinės dailės gyvenime. Tai ne tik kontroversija ilgai sustingusiame liturginiame mene, bet ir savotiška dvasiėkijos bei pasauliečių konspiracija, siekianti sugriauti įsivyravusį mitą, kad šių dienų dailė, gimusi marksistinio materializmo šeėėlyje, yra antiidealistinė ir bedieviška.

Pietų Prancūzijoje, Monblano papėdėje, yra siauras Assy plokštakalnis, žavus savo panorama ir žymus Sanselmoos sveikatos centru — sanatorija. Šitoje vietoje, kanauninkui Devėmy bendradarbiaujant su architektu Novarina, 1939 m. buvo padėti pamatai moderniojo idealizmo kūriniiui — Assy baėnyčiai. Į šį darbą tamptiai įsijungė domininkonų vienuolis, dailininkas tėvas Couturier, svari figūra prancūzų moderniajame, ypač dekoratyviniame, mene.

Perėmęs Assy baėnyėios statybos vadovavimą, T. Couturier tapo tos idėjos centrine figūra. Pats, būdamas tvirtas dailininkas ir avangardinio meno entuziastas, T. Couturier baėnyėios išpuoėimui nutarė kviestis pačius stambiausius prancūzų dailės atstovus,

(tėsinys 201 puslapyje)!

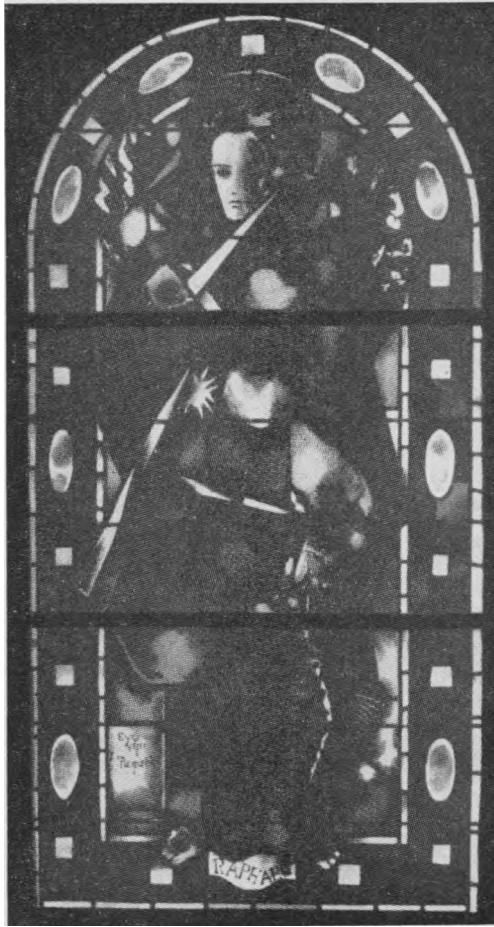
Jean Lurcat
Šv. Jono Apreiškimas
(kilimėlis)
bažnyčios presbiterijoje

Jacques Leipchitz
Džiaugsmingoji Motina

Fernand Leger
Bažnyčios frontinė mozaika

R. P. Couturier

Paul Bercot

Georges Rouault

nežiūrint, kokios religijos ar kokių pažiūrų jie bebūtų. Šitoks nekatalikų ir net nekrikščionių, o pagiau net ir indiferentų dailininkų sutelkimas puošti katalikų bažnyčią avangardinėje dvasioje gali būti suprantamas, padarius mažą ekskursiją į prancūzų Katalikų Bažnyčios užimtas pozicijas pereinant šimtmečio gale moderniojo meno atžvilgiu.

Ne paslaptis kad XIX amžiuje, o tikriausiai, nuo Delacroix laikų, prancūzų bažnytinė dailė, išgyvenusi savo žėrinčius pavyzdinius periodus, atsidūrė sekliame ir iš vietos nejudančiame vandenyje. Didiesiems tų laikų meno sąjūdžiams, kaip antai, impresionizmui, Bažnyčia liko šalta ir abejinga, o atvirai kalbant, gerokai nutolusi ir nesidominti. Toks skeptiškumas buvo grindžiamas impresionistų akcentuojamu nauju, grynai sensualiniu meno kūrinio pobūdžiu. Sensualizmas — Bažnyčios atstovų buvo manoma — maža ką galėjo duoti dvasinės prigimtės reikalavimams, todėl nenuostabu, kad tais laikais ne tik prancūzų, bet ir kitų kraštų katalikų dvasiškija laikėsi atokiai nuo naujųjų sąjūdžių.

Yra faktas, kad Prancūzijoje praejusio šimtmečio gale Bažnyčia neteko daug potencialios kūrybinės jėgos. Gyvastingi, pažangūs individai pasitraukė iš bažnytinio meno gyvenimo, palikdami jį defenzyvinėje ir retrospektyvinėje padėtyje. Visi laimėjimai tebuvo praeitės laimėjimai, bet ir šie be gilesnio vertybių persvarstymo ir išvalgumo į naujų meninių ieškojimų eigą. Su labai mažomis išimtimis (Puviss de Chavannes, Maurice Denis), naujos išraiškos ieškojimai nesutarė su prancūzų Katalikų Bažnyčia.

Šio šimtmečio pradžioje, t. y. tuo pačiu metu, kai dailėje gimė ekspresio-

nizmas, atgimė kovojančios Bažnyčios idėja. Šiam bažnytiniam judėjimui suteikė pradžią dominikonų ordinas, kuris savo ryškiu nekonvencionalumu ir praeityje išsiskyrė Bažnyčios istorijoje, nekartą sukėlęs joje kontroversijų, ginčų ir kritikos. Dominikonų keliama socialiniai ir ideologiniai klausimai šį kartą neaplenkė nė bažnytinio meno sferos. Po antrojo pasaulinio karo jų pastangos išjudinti religinį meną prasidėjo konkrečiu kreipimusi į anuomet vadovaujančias prancūzų meno jėgas. Toks žygis ypatingai vertas dėmesio, turint galvoje faktą, kad didžioji dalis anuometinio avangardo buvo (ir tebėra) ne tik indiferentiški Katalikų Bažnyčiai, bet ir visai neslepia jai savo priešiško. Užmegzti ryšį, kad ir laikiniam dialogui, reikėjo ne tik dialektinio išsilavinimo, bet ir gerokai pažangios, pramatančios, išvalgios ir nuoširdžios pažiūros. Tokiais ir pasirodė vienuoliai dominikonai, T. Régamey, T. Couturier ir kun. Morel. Kun. Morel, Sorbonoje kalbėdamas apie Picasso kūrybą, išsireiškė: "Viskas, kas yra gražu, yra religinga."

Šiuo teigimu vadovaudamasis, T. Couturier pradėjo vykdyti naujosios Assy bažnyčios užmanymus. Spręsdamas ir interpretuodamas intelektualinius meno elementus bei formos ištobulinimą, kaip religinio momento simptomus, T. Couturier subūrė į bendrą darbą tokius dailininkus, kurie savo genialumu ir įkvėpimo jėga jau buvo nesąmoningai susilietę su dievybe. Šios nuotaikos paskatino T. Couturier įjungti į Assy bažnyčios puošimo darbus tokius prancūzų dailės milžinus, kaip Bonnard, Bague, Lurcat, Legér, Lipshitz, Matisse, Chagall ir eilę kitų. Visi jie, švelniai tariant, maža ką bendra teturi ne tik su R. Katalikų, bet ir su bet kuria kita bažnyčia. Sunkiai su-

prantama, kaip galėjo tokių nusistatymų menininkai įsijungti į darbą, reikalaujantį bažnytinės liturgijos ir jos dvasios pažinimo. Kaip nekrikščionis gali kurti krikščionišką įvaizdį? Kai kurie aiškina, kad Bažnyčios reikalingumas glūdi užslėptas kiekviename menininke; kiti teigia, kad krikščioniškoji simbolika yra taip bendra ir artima visai žmonijai, jog ji galinti būti suprantama bei patraukli bet kam, visai nesurištam su jokia nustatyta ir apribota konvencionaline dogma. Ant-rasis teigimas bene stipriausiai mus įtikina.

Assy bažnyčia tik prieš keletą metų baigta. Ji nuolat papildoma žymiųjų dailininkų darbais. Architektūriniu požiūriu, pastatas nėra nei originalus, nei vientisas. Tai savotiškas bizantinio ir romaniškojo stiliaus konglomeratas, nors ne be skonio ir ne be saiko. Visai suprantama, kad ir dekoratyvinėse pavienėse detalėse joje pastebima stoka stilistinio vientisumo ir stipraus jungiančio forminio elemento. Turint galvoje minėtą dailininkų įvairumą, individualumą ir originalumą, sunku tikėtis kolektyvinės darnos, kurią juntame, pavyzdžiui, viduramžių gotikos bažnyčiose.

Jau dabar Assy bažnyčia tampa muziejiniu eksponatu ir, toli gražu, nėra avangardinė kontroversija. Assy yra, nors dar netolima, bet jau praeitis. Tačiau jos idėja ir jos įvykdymas liks nuolatos gyvi ir atšviežinančiai skatinantys. Šiandien nereikia milžiniškų pastangų peržvelgti nuo 1939 m. bažnytinėje architektūroje vykstančius bandymus, kurie teigia, kad Assy bažnyčia nėra architektūrinis atradimas, bet greičiau drąsos, ryžto ir nuoširdumo demonstracija, ieškant naujų kelių bažnytiniame mene.

O vis dėlto T. Couturier bekompromisinis šauksmas išvalyti bažnyčias nuo archaizmo, diletantizmo, vidutiniškumo, bekraujiškumo ir net absurdo anaipol dar nepasiekė visų reikalingų ausų. Dar daug kam tektų susimąstyti ir bandyti suprasti, jog šioje gadynėje nelengva susikaupti maldai ir dvasiniai nusiteikti tokioje aplinkoje, kur susacharinintais veidais žiūri į tave šventieji, absurdiškai išdažytom veristinėm akim seka nemokšų ir diletantų nulipintos madonos, kur blaško išmargintos, perkrautos lubos, sienos, grindys, suolai, langai, paveikslai, statulos, milijonai žvakių, stiklų, metalų, kristalų, žibužių, žvakidžių, žvaigždžių, angelų, angeliukų, šimtai šventųjų, milijonai ornamentukų — ir visi jie patys savo giesmę paskirai gieda, pamiršdami viena — Altorių ir Auką.. Nemanau, kad turime atsisakyti katalikiškosios tradicijos puošti Dievo namus ir pasekti steriliniu, puritonišku nuogumu. Tačiau šiandien banalumas, paviršutiniškumas, perkrovimas, stoka vientisumo ir nuvertinimas sunkiai, bet heroiskai nueito krikščionybės kelio, kuo pasižymi kai kurių bažnyčių išorė, moderniai nusiteikusiam individui darosi sunkiai pakeliamas. Dailė ir muzika, žodis ir liturginiai ženklai Dievo namuose, atrodo, turėtų vėl įgyti tikrąją reikšmę, atsisiakius atkartojimų, trafaretinių sprendimų, banalumo ir vidutiniškumo. Originalumas ir talentas turėtų išreikšti mūsų pagarbą Kūrėjui.

Assy ir kiti panašūs pavyzdžiai rodo, kad yra vilties visiems, ieškan-tiems Kūrėjo poveikio, suartėti, nežiūrint, kaip skirtingai jie bandytų piešti amžinąsias Jo bruožas.

Algirdas Kurauskas

LAIŠKAS TENAI LIKUSIAM TĖVUI DUKTĖ ALEKSANDRA

LANDIEN šv. Jono naktis, bet čia niekas to nepastebi, nejaučia. Tame didmiesčio triukšme šioji naktis nieku nesiskiria nuo kitų. Miestas, kaip ir visada, skendi begalinių šviesų jūroje, ir žmonės nė valandėlei nesustabdo savo įprastų darbų. Tačiau man ši naktis visada brangi ir atmintina. Ji man primena anąsias dienas, anų šv. Jono naktų romantiką aname toli likusiame krašte. Dabar šv. Jono naktis man yra brangi dėl to, kad Jonas yra mano tėvelio vardas.

Aš pati nesuprantu, kas man šiandien yra: ašaros nesulaikomai veržiasi iš akių, ir visa savo būtybe taip jaučiu savo tėvelį, kaip niekados gyvenime. Gal ten, tėviškėje, kas nors negera jam atsitinka, jei dar jis gyvas. Gal jie jį tremia, kankina, niekina? Palieku savo kambarį ir einu į tuščią palėpę rašyti. Čia rašau savo tėveliui, nors turiu maža vilties, kad kada nors jisai skaitytų šiuos laiško puslapius.

Kaip gyvai prisimenu tave, tėveli, šv. Jono nakties išvakarėse. Tu sustabdavai visus ūkio darbus, šeimyna išsimaudydavo pirtyje, išsivanodavo kvepiančiomis beržo vantomis ir ruošdavosi šios nakties romantikai. Šv. Jonas būdavo lyg mūsų kaimo šventė. Tą vakarą, nors saulė jau nueidavo ir prieblandos šešėliai imdavo kuždėti palangėse, žmonės nedegdavo žiburių, bet išeidavo visi iš trobų pagyventi šios nakties grožiu. Degutu išteptos stebulės pakildavo aukštai ant stiebų ir degdavo šokinėjančių kibirkščių liepsna. Liūliuojančios ir širdį

aukštyn keliančios dainos plaukdavo ramiais laukais. Vienas kaimas pradėdavo dainą, kitas ją pagaudavo ir, rodos, nelikdavo nė vieno tuo metu seno ar jauno, kurs nejungtų savo balso į tą dainų virtinę. Vėliau prasidėdavo degančių statinių ridinėjimas, paparčio žiedo ieškojimas, ir būdavo juoko pilnos pievos ir kiemai, o širdy jausdavai meilę visa tam, kas sava ir brangu. Paskui viskas užgesdavo, lyg gėstą meteorai nukrisdavo degančių stebulių likučiai, šv. Jono vabalėliai suglausdavo sparnus, nutildavo dainos. Tik dar kurį laiką likdavo jausmus išsaką žodžiai po kvepiančiomis ievomis, tik ilgai dar rymodavo darželio vartuose parymusios merginos... Ir aš tą naktį nemigdavau, išpūdžių būdavo pilna širdis, ir vis dar laukdavau man paties didžiausio šv. Jono nakties įvykio — kada prie mūsų namų prieangio pasigirs tylūs žingsniai ir šnabždesiai. Mat, tą vakarą merginos išskindavo gražiausias savo darželių gėles, nupindavo iš jų ilgiausius vainikus ir ateidavo jais papuošti mūsų namų durų. Jos sveikindavo tave, tėveli, vardinių proga.

Ir kaipgi visas kaimas tavęs nemylės, juk tu būdavai jų pagalba, patarimas, užuojauta, pamokymas. Pritrūko kam grūdų pavasario sėjai — tu atvėrei savo klėtį, nulūžo noragas ar sugedo arklas — skolinai savąjį, susirgusiam skubėjai daktaro, iškeliaujančiam anapus — kunigo. Užkliūdavo kam nors netikėtas svečias — žinodavo pas tave gausiąs ąsotį ar visą statinaitę putojančio alaus. Ir mūsų pirties šilima bei

garu naudojosi visas kaimas, nes kitos nebuvo. Tu padėdavai ir ginčus išspręsti, ir rubežius nustatyti, tu ir griežtą žodį mokėdavai reikale pasakyti. Tad šis šv. Jono nakties sveikinimas tau būdavo lyg kaimo padėka, o ateinančią dieną tu atsidėkodavai jiems. Tu sukviesdavai visus ir vaišindavai, o kluonuose prasidėdavo šv. Jono dienos gegužinė. Verkdavo armonika, sukosi poros, kaito veidai, o jaunos širdys daug ką viena kitai sakė... Ir tu, tėve, drauge su visais džiaugdavaisi, nes buvai visa to priežastis.

Daug ir kitų vaizdų iškyla man prieš akis. Rodos, matau tave, sėdintį gale stalo su laikraščiu rankoje. Aš nedrįstu tavęs trukdyti, bet tu pats pertrauki tylą ir sakai, kad raudonasis slibinas jau artinasi, kad jis naikins sodybas, žudys žmones, vers pakelės kryžius ir bažnyčias. Aš nenoriu tikėti, juk taip negali būti, nes Čingiskano laikai jau praėję. Juk mes nekalti, niekam ko nors bloga nepadarėm, nieko nenu-skriaudėm, mes tyliai arėm savo žemę, puošėm sodybas, mums rūpėjo mokslas, menas, krikščioniškoji dvasia. Bet taip įvyko, kaip tu sakei...

Mano vaizduotė gyvai atkuria ir tuos saulėtus sekmadienius, kai visa šeima išeina bažnyčion, o tu lieki saugoti namų. Artėja dvylikta valanda. Tau toji valanda šventa — tai Sumos metas. Tu imi maldaknygę, rožančių, atsisėdi ant tavo paties padaryto suolo prie dvišakės obels kamieno ir meldies. Pakylėjimas persunkia visą tavo būtybę. Tu jauti tos valandos didingumą. Aš dažnai tau pavydžiu tos dvasios stiprybės, to gilaus tikėjimo. Man tada atrodo, kad ir sodo medžiai paliauja šlamėję, paukščiai čiulbėję, o aplinkui dūzgiančios bitės sustoja medų nešios, ir visi kartu su tavimi meldžiasi. Tada ir aš suklumpu maldai ir jau-

čiu, kad Dievas laimina mūsų šeimą. Vėliau, kai aš pasijusdavau nešama vėjo, lyg mažytis lapelis, kai buvau bepradedanti užmiršti maldą ir susikaupimą, tas tavo, sėdinčio po obelimi ir besimeldžiančio, paveikslas man padėdavo išlaikyti tikėjimą. Kai kurie tavo įkvėpti religiniai įpročiai dar ir šiandien mane lydi. Kai ateina didysis penktadienis, aš, kaip ir tu anuomet, surenku savo šeimą, įduodu į rankas knygą, ir visi giedam "Verkit aniuolai, verkit dvasios šventos". Man atrodo, kad tame balsų mišinyje girdžiu ir tavo balsą, o ta pati susikaupimo nuotaika užviešpatauja mūsų kambaryje, kaip ir tada mūsų kaimo pirkioje, po žibaline lempa...

Bunda diena, ir vėl tave matau pavasarį, vasarą ir rudenį dirbantį savo laukuose. Vos sniego vanduo nustoja bėgti pievomis, tu išeini į laukus pažiūrėti, ar dar ne laikas arti, ar dar ne laikas sėti. Ir kai tu eidavai lauku, berdamas sėklas į derlingą žemę, aplinkui kvepėdavo suverstų vagų arimas, virš tavo galvos sukdavo ratą čiulbėdamas vieversys, o saulės spindulių pluoštai žaisdavo tavo plaukuose. Jei Kūrėjas būtų man dovanojęs dailininko ranką, nupieščiau tave, tėve, kaip sėjėją bundančio ryto aplinkoj...

Vėliau, kai dirvose palinksta gintarinės javų varpos ir nuo stiebų byra rausvėję ančių linų lapeliai, tu vėl lankai laukus, skini varpas, trini jų grūdus ir žiūri, ar ne laikas skambinti dalgiais, ar ne laikas kviesti linarautėn kaimynų merginas. Ir taip tais laukais ir dirvomis nuėjo tavo amžiaus dienos, nuskambėjo drauge su plakamais dalgiais prėklėčiuose. Ir visa tai, tėve, buvo tavo meilė gimtiesiems laukams, gimtajai sodybai. Tau buvo brangūs net prie kelio nudžiūvę topoliai ir

krūmokšniai sodybos galulauky. Tu savo lauke įrengi ir kaimo kapinaites, sakei — norįs ilsėtis jose. Čia esą jausi savo žemę, prie galvos rugiai šlamės, čia ir savi vaikai, eidami pro šalį, "amžiną atilsį" sukalbės. Koks skausmas, tėve, pervertų tau širdį, jei negalėtum ilsėtis savojoje žemėje, dėl kurios kelis kartus per marias keliavai.

Gimtojoj pastogėj tau nebuvo lengva: ir pamotelės didelis būrys vaikų, ir caras šaukė ginti svetimų kraštų, tai tu, vos porą klasių baigęs, išvažiavai į svetimą kraštą. Plieno fabrike uždirbęs kiek pinigų, grįžai ir atsivežei savo jaunystės meilę, kaimynų dukrą, dabartinę mano mamytę. Ir vėl abu triūsėt, dirbot, skubėjot, kad galėtumėte savojoj šaly nusipirkti sklypą žemės ir ramiai auginti šeimą. Ir dabar, kai tavo senatvė turėjo teisės po sunkių darbų pailsėti, raudonoji banga užplūdo mūsų kraštą, kad jį sunaikintų, kad išblaškytų tėvus ir vaikus. Tėve, aš dabar dažnai baisius sapnus sapnuoju: matau tave klumpantį arimuose ir prie kelio, varomą iš savo namų...

Šiandien vėl grįžta mano pėdos atgal į vaiko amžių ir jaunystę. Aš noriu pavaikščioti su tavimi po anąsias dienas, pagyventi anų laikų išpūdžiais. Ir šią užsimiršimo valandą aš lyg girdžiu juoką mūsų erdvioje naujų sienų troboje, tavo paties statytoje, ir matau mus visus šešis vaikus aplink tave. Tu supi mus visus iš eilės, supi aukštai, aukštai, lig lubų. Mes juokiamės, prašome dar ir dar, nesvarbu mums, kad tavo kojos visą dieną išvaikščiojo tūkstančius žingsnių paskui plūgą, o rankos prikrovė pilnus šieno vežimus.

Arba vėl tu kerti miške sienojus naujai klėčiai statyti. Linksta nuo darbo keliai, ledų šarmoja ūsai, bet tu niekad neužmiršti atkasti sniego pusnių ir

pririnkti mums raudonų spanguolių. Žinai, kad mes tūnosim per dieną prie apšalusių langų, lauksim toluoje pasirodančio tavojo vežimo, o pamatę lėksim pasitikti. Reikės "kiškio pyrago"... Tomis dienomis, kai buvo kepa ma duona, tu šiltus didžiulius kepalus sudėdavai ant lovos, kad vakare mums būtų šilta atsigulti. Pavasarį mus vedi į beržyną, iškali skylę didžiausiame berže, įkiši mažytį lovelį ir lauki, iki pasirodys pirmoji gaivinančios sulos srovelė. Tada vaišini mus, kalbi apie "medžių kraują", pasakoji apie meilę savų laukų beržynams bei alksnynams.

Brangus tėve, jei tu žinotum, kiek dėkingumo slepias mano širdyje už visą tai! Aš norėčiau tau viską išpasakoti, kaip kartais aš norėdavau prieiti prie tavęs, prisiglausti, bučiuoti tavo rankas ir veidą, bet vis nediršdavau, mane vis lyg kažkas sulaikydavo. Nežinau, ar tai tavo rimtis, ar didelė mano pagarba tau. Aš taip prieš tave jaučiausi, kaip mokinys prieš mokytoją, kurį gerbia, be galo myli, bet kurio nediršta ir, jam užkalbinus, paraudęs tyli. Mamai aš viską pasakydavau, o tavo akivaizdoje diršdavau kalbėti tik tai, kas, mano nuomone, buvo tikrai rimta ir svarbu. Gal tu kartais suabejodavai mano meile. Atleisk man, tėve, tai kaltas tik mano būdo santūrumas, paveldėtas iš tavęs. Bet kai aš grįšiu, tu jau niekad neabejosi mano nuoširdžia meile. Tada aš vėl būsiu tau tavo mažoji dukrelė...

Žinau, kad už viską, ką aš gyvenime turiu, privalau dėkoti savo mamytei ir tau, tėve. Žinau, kad ir dabar tu mane dažnai prisimeni, žinau, kad tu mane myli. Kiek kartų aš esu tą meilę patyrusi! Atsimenu, tu mane porą kartų pabučiavai. Tie momentai buvo toki reti, bet jų antspaudas liko mano sie-

loję amžinai. Pirmą kartą tai buvo, kai aš baigiau gimnaziją ir važiauvau studijuoti. Tai buvo ankstyvas rudens rytas. Aš ruošiausi kiek baimingai — pirmą kartą važiauvau taip toli nuo *namų*. Kai atsisveikindama norėjau tau pabučiuoti ranką, tu pakėlei mano galvą ir švelniai pabučiavai į lūpas. Pas-kui, pasisodinęs ant kelių, kalbėjai apie rimtumą, dorą, mokymąsi, pata-rei ilgai pasilikti vaiku, nesiveržti į "paneles", kad per greit nepasenčiau... Ir taip išlydė jai mane į naujo darbo barą. Tuos tavo žodžius, rodos, ir šiandien tebegirdžiu. Jie lydėjo mane visą studijų laiką ir buvo lyg žibintas kelyje į gyvenimą. Jie apsaugojo mane nuo daugelio pavojų. Ir dabar, tremty, visuomet jaučiu, kad tu mane šauki vardu, kaip anuomet, kūdikys-tėje, kai paklysdavau tarp pievų ir va-karo miglos, bieškodama pasimetusio nuo būrio ančiuko. Tu mane šaukda-vai, rasdavai ir išsigandusią ant ran-kų parnešdavai namo. Dabar tas pats balsas mane šaukia, kai suabejoju ar dvasia pavargstu. Man atrodo, kad ne-palūšiu, kaip ta menkutė pakelės smil-gelė, nenuneš manęs vėjas, kaip tos bereikšmės smėlio dulkelės, nes tavoji dvasia visur mane saugos ir lydės.

Antrą kartą tu mane pabučiavai, kai karo pradžioje grįžau namo. Tada pa-sirodė džiaugsmo ašaros tavo akyse, nes tu jau nesitikėjai manęs gyvos su-tikti. Aš dirbau vienoje pasienio gim-nazijoje. Ten viskas sudegė, sugriuvo, iš miesto liko tik griuvėsių krūva. Tu manei, kad aš žuvau karo liepsnose. Bet aš išlikau ir grįžau. Ir darželio tarpuvartėj tu mane sutikai... Jei Die-vas man dar leis grįžti tėvynėn, žinau, kad tu mane vėl sutiksi su ašaromis ir pabučiuosi trečią kartą. Ir tai bus man didžiausia paskutinė tavo dovana, ku-rią nešiosiu širdy ir nusinešiu karstan,

kaip dalelę tavęs, tavo šventą paliki-mą, tavo relikviją.

Šiandien dar norėčiau šį tą pasakyti, kas tau įdomu. Hamburgo uoste ma-čiau senąjį "Bismarką" — laivą, ku-riuo tu 1904 m. atplaukei į šią šalį, kur aš dabar gyvenu. Uoste ilgai stovėjau ir žiūrėjau į to milžino griaučius, jau pasenusius, aplūžusius nuo audrų, nuo sūrių vandenų ir nuo laiko kandžių. Kas dėjosio mano sieloje — nemoku iš-reikšti žodžiais. Sukosi visokie verpe-tai ir įvairiausios mintys keitėsi. Ir kai mano laivas pajudėjo, kai horizonte ėmė nykti to seno laivo griaučių silue-tas, aš dar ilgai jam mojavau. Drauge mojavau ir tau, Europai, Baltijos kran-tams, savo jaunystei ir svajonėms, nes žinojau, kad manęs laukia neglostanti ranka.

Čia atvažiavus, radau ir daugiau ta-vo įmintų pėdų. Dažnai aš suku į baž-nyčią, kur tu meldeis, ir kapinėse sto-viu prie tau ir man brangių asmenų kapo. Žinau, ten krito mamos ašaros, tavasis skausmas smigo į žemę, ir aš ten dažnai suklumpu. Daug kartų kla-jojau ir aplink tą didžiulį fabriką, ku-riame tu dirbai. Tą fabriką jau pernai nugriovė. Teliko tuščias plotas, pilnas gruzo ir plytų. Kai pro šalį važiuoju, vis dar sustoju ir vaikščioju ten, lyg norėdama tave surasti...

\$\$\$

Baigiasi joninių naktis, aušta rytas, ir aš turiu baigti šį laišką. Daug aš tau kalbėjau, bet atleisk man, tėve, kad šiuo metu negaliu būti tau ramstis ir užuovėja senatvėje, kaip tu man jau-nystėje buvai. Tu užauginai man spar-nus, ir aš išskridau. Žinau, tu nepyks-ti, nes ne savo valia aš taip padariau. Tikiu, kad Aukščiausias dar leis grįžti pas tave, tėve. O, kaip aš laikiu to su-sitikimo ir prašau Dievą, kad greičiau išmuštų laisvės valanda.

KRAUJU RAŠYTAS PERSPĖJIMAS DR. JUOZAS PRUNSKIS

eužmirštamoms atminties prof. Kazys Pakštas paskutiniu metu kalbėjo: "Mano šūkis — Lietuvos laikrodį paskuti 100 metų pirmyn — neišsipildė, laikrodis buvo sugadintas. Tačiau dabar mes parvežkime einantį laikrodį — atitinkamai paruoštą, viską stebintį protą". Stebinčiu protu žvelgdami į dabarties reiškinius, galime džiaugtis nepaprasta pritaikomųjų, tikslųjų mokslų pažanga, kas mus visus džiugina, tačiau kartu ir liūdina. Liūdina faktas, kad moraliniu atžvilgiu tarptautinės teisės reikaluose žmonija pažangos nedaro. Grynai materialinė pažanga be moralinės gali grėsti žmonijai didelėmis katastrofomis. Apie tai nereikia spėlioti, nes jau turime faktų, krauju rašytų perspėjimų.

Čia turima mintyje neseniai Amerikoje paplitusi knyga, vardu "Children of the A-Bomb". Tai yra atominės bombos sprogo Hirošimoje pergyvenusių moksleivių ir studentų laiškų vertimas iš japonų kalbos. Tokių laiškų apie 2000 buvo surinkta iš 10 to miesto pradžios mokyklų, 8 progimnazijų, 10 gimnazijų ir 4 kolegijų bei universitetų. Tuos laiškus 1951 m. surinko Hirosimos universiteto rektorius dr. Arata Osada, miręs 1962 m. ir iki mirties, jį ištikusios dėl radiacijos, darbavęsis, sleisdamas taikos idėjas ir rūpindamasis našlaičiais likusių ir sužeistų Hirošimos vaikų išlaikymu.

Labiausiai Japonijoje skaitoma knyga

Dr. Osada, iš gautųjų laiškų atrinkęs pačius būdingiausius, išleido juos at-

skira knyga, kurios iki pernai jau buvo išėję 18 laidų. Ji tapo labiausiai perkama Japonijoje knyga. Į anglų kalbą šią knygą išvertė amerikietė Jean Clark, ištekėjusi už japono zoologo dr. K. Dan, ir Ruth Sieben Morgen, tarnavusi bibliotekininke amerikiečių aviacijos bazėse Japonijoje.

Tie jaunų japoniukų laiškai yra sukrečiantys. Štai, Keiko Sasaki, mergaitė, 1945 m. rugpiūčio 6 d., kai ant Hirošimos krito atominė bomba, buvusi tik 6 m. amžiaus, pasakoja, kaip po to baisaus sprogo jos močiutė, gyvenusi su ja kaime, nuvyko į Hirošimą ieškoti mergaitės motinos. Grįždama parsinešė tik motinos auksinį dantį ir alkūnės kaulą. Nelaimingoji visa buvo atominės bombos sudeginta.

Miestas — kaip išdegusi dykuma

Yoshimi Mukuda, buvusi tik pirmame skyriuje, kai sprogo atominė bomba, pasakoja, jog visas miestas atrodė kaip išdegusi dykuma. Ji matė sudegusį tramvajų, kurs stovėjo lyg skeletas, o keleiviai buvo paversti į pelenus. Toshihiko Kondo, taip pat tą nelaimingą dieną buvęs pirmo skyriaus mokinys, rašo, kad jo broliukas dėl to sprogo išėjo iš proto. Uždegęs žvakę ir žiūrėdamas į savo brolio veidą, jis pamatė jį visą sutinusį, padengtą pūslėmis. Jis atrado tik savo motinos suanglėjusį lavoną, o tėvas motinos pelenus parsinešė dėžutėje namo amžinam šeimos atminimui.

— Kai aš tai pamačiau, — rašo berniukas, — jaučiausi, lyg būčiau įkritis į patį jūros dugną. Tą pačią naktį ir brolis išleido paskutinį atodūšį.

— Tada aš buvau pirmame skyriuje,
— pasakoja japoniuke Yuriko Kohno.
— Vos tik mes buvome suėję į klasę ir susėdę, laukdami mokytojo, kai stauga langai pasidarė šviesiai raudoni. Su baisiu tratėjimu išdužo stiklai. Aš buvau supurtyta. Pažvelgiau į savo rankas — jomis tekėjo kraujas, nors aš nieko nejaučiau.

Prieš akis iškilo ugnies jūra

— Kai pamačiau, kad mūsų namas dega, tapau lyg pablūdęs, — pasakoja berniukas Shizuo Sumi. — Prieš mano akis iškilo lyg ugnies jūra ir, net kelioms valandoms praslinkus, liepsnos nelinko užgesti.

Mergaitė Setsuko Yamamoto prisimena, kaip ji išgirdo baisų sprogimą, kaip pasidarė baisiai tamsu, ir ji negalėjo matyti net savo motinos veido, nors ji buvo čia pat. Namas griuvo, didelis sienojus prislėgė motinos dešinę ranką ir nugarą. Savo laisvąją kairę ranką motina padėjo mergaitei išsilaivinti, bet mergaitė jokia būdu negalėjo pajudinti motiną slegiančių sienojų. Iš visur girdėjosi pagalbos šauksmai. Ir mergytė suriko, kiek tik galinti, šaukdama pagalbos. Tačiau iš niekur pagalbos nebuvo. Motina ragino mergaitę gelbėtis, nes gaisro liepsnos jau artėjo.

— Aš buvau apsisprendusi nebėgti be motinos, — pasakoja mergytė. — Liepsnos nuolat plėtėsi. Jau degė mano drabužėliai. Nebegalėjau ilgiau išlaikyti ir rėkdama "mama, mama", bėgau į mus supusių liepsnų vidurį. Aplinkui visur buvo tik ugnies jūra, ir nebuvo kur išbėgti. Nebesusivokdama, kas daryti, šokau į vandens kubilą prie mūsų namų. (Tokius vandens indus japonų vyriausybė buvo įsakiusi laikyti prie visų namų, kad būtų galima sėkmingiau gintis nuo padegamųjų

bombų). Iš visur krito kibirkštys. Užsidengiau galvą metaline skarda, kad apsisaugočiau nuo liepsnų. Vanduo buvo karštas kaip pirtyje. Bebūnant vandenyje, man viskas pasidarė kaip sapnas, ir aš netekau sąmonės. Nežinau, kiek valandų praslinko, iki atgavau sąmonę, bet, atrodo, kad buvo jau rytas. Aplinkui tai šen, tai ten dar vis kilo dūmai. Girdėjosi degančių daiktų tratėjimas. Šalia savęs vandenyje atradau moterį. Ji atrodė mieganti, bet jau buvo negyva. Gatvės, kurios anksčiau buvo pilnos gyvybės, dabar visur, kur tik galėjai akimis aprėpti, buvo virtusios dykuma.

Motinai gaisre žuvus, tą mergaitę pasiėmė auklėti močiutė. Palaipsniui nukrito visi nelaimingosios mergaitės plaukai, o rankos žaizda darėsi kaskart blogesnė.

Yukiko Yoshida, kuri atominės bombos kritimo metu buvo trečiame skyriuje, aprašo, kaip griūdamas namas jos motinai išlaužė keturis šonkaulius, bet ji vis tiek lakstė į registracijos įstaigą,ėjo pasiimti maisto kortelių, kad tik galėtų aprūpinti šeimą. Ji buvo gavusi radioaktyvių medžiagų, prieš mirtį kūną išbėrė pilkomis dėmėmis ir ji apkurto.

Berniukas Yasushi Haraki buvo antroje skyriuje, kai atominė bomba sudegino Hirošimą. Jo viduriuose buvo atsivėrusi žaizda, jis nebegalėjo paeiti ir buvo nepaprastai laimingas, kai atsitiktinai pro šalį eidama motina jį surado. Ir jos kūne buvo daug žaizdų, todėl abu pasuko į ligoninę. Pakeliui matė daug gulinčių lavonų. Juodu pagiję grįžo namo, bet ten terado pelenų krūvą. Visi artimieji buvo žuvę.

Griuvėsiai, ugnis, mirtis...

Shunnen Arishige, nors buvo tik trečiame skyriuje, kai krito atominė bomba, štai ką atsimena:

— Buvau bebėgęs pro duris, kai namai pradėjo kristi gabalais. Tada aš nualpau. Kai atsigavau, pasijutau griuvėsių prislėgtas. Iš pradžių maniau, kad nebeturėsiu jėgos išsivaduoti. Bet pagaliau pavyko išsikrapštyti. Mane šaukė motina. Dangus buvo lyg prieblandoje. Aplinkui buvo tik griuvėsiai. Ant vielų kabėjo popieriaus ir drabužių gabalai. Kai kuriose vietose buvo nukirstos vielos ir klaikiai kabaldavo. Žmonės bėgo į vakarus. Tarp jų buvo daugelis nusvilusiais plaukais, apdegusiais drabužiais, apdegę ir sužaloti. Kai kurie jau nebeturėjo jėgų net pajudėti, tai sėdėjo pakelėse beviltiškais veidais. Aplinkui buvo primėtyta ir palikta sviedinių, automobilių ir kitokių daiktų. Niekas nesustojo jų pasiimti...

Takako Okimoto, tą nelaimės dieną lankiusi antrą skyrių, taip dabar dejuoja:

— Tas kruvinasis karas išplėšė tiek daug brangių gyvybių per vieną sekundę. Net dabar aš drebu, kai apie tai pagalvoju. Esu pasilikusi visiškai viena, netekusi tėvo, motinos, brolių ir sesučių. Niekas negali užimti jų vietos. Jie visi pakirsti tos atominės bombos. Negalėjo surasti net mano vyriausiojo brolio liekanų po to, kai jis išėjo su Darbo Tarnybos grupe. Antrojo brolio visas kūnas buvo padengtas nudegimais. Jis ateinančią dieną mirė pradžios mokykloje.

Kruvinais veidais, išdegintomis akimis...

Masataka Asaeda, nelaimės dieną buvęs trečiame skyriuje, pasakoja, kaip po atominės bombos kritimo jis bėgo verkdamas namo, bet namų jau neberado. Išgirdo tik savo sesutę, šaukiančią jį vardu.

— Persigandau ją pamatęs. Ji stovėjo šviesiai raudonai nudažytu veidu

savo pačios krauju. Žvelgęs į save, pamaciau, kad nuo abiejų rankų ir nuo abiejų kojų buvo nusilupusi oda. Negalėjau suprasti, kas čia dedasi. Įnikau verkti. Tuo metu motina išropojo iš po nugriuvusio stogo čerpių, vilkdama apsiaustą ir tėvo drabužį. Jais apdengė mudu su seseria, nes buvome kruvinai raudoni ir pliki. Naktį mirė mano sesuo. Žmogus, to nepergyvenęs, negalės suprasti tų baisių įvykių.

To paties amžiaus berniukas Toshiko Tanabe rašo:

— Tą rugpiūčio šeštąją dieną, apie vidudienį, kareivis, apdengtas krauju ir purvais, pasirėmęs ant lazdos ir, atrodo, nuolat besiruošias kristi, įsvyravo per priekines namo duris. Tai buvo — to aš niekada neužmiršiu — mano mylimas tėvelis. Džiaugsmo pagautas, aš jį apkabinau. Bet mano laimė buvo trumpa. Po kelių dienų jis mirė. Nė nežinau, kur mirė motina, nes ji visai nesugrįžo.

Berniukas Kazuo Mori pasakoja apie matytus nelaimingųjų apdegusius veidus, raudonai juodus ir ištinusius. Mergaitė Kiyoko Tanaka matė medžio atplaišą, įsmigusią į žmogaus akį. Žaizdų deginami, daugelis šoko į vandens kubilus, kiti susmukę pakelėse maldavo vandens, kiti siurbė purviną pakelės vandenį. Daug kur gulėjo vaitodami apdegę pusgyviai žmonės. Viena motina laikė mergaitę, apdengtą žaizdomis ir išdegusiomis akimis.

Visi tie vaikai skelbia, kad nėra baisesnio dalyko už karą. Jie meldžiasi, kad tokios baisenybės nepasikartotų. Tačiau jos neišnyks, jei žmogus kultivuos tik gamtą, o ne pats save. Šiais laikais tarpusaviai atskirų žmonių santykiai yra tvarkomi teisinių nuostatų, tačiau santykiai tarp valstybių tebėra beveik džiunglių moralės studijoje, kur dar viešpatauja savivaliavimas,

J. VAIŠNYS, S. J.

JUBILIEJINIAI

SKAUTŲ METAI

IETUVIŲ Skautų Sąjunga 1963-sius metus pavadino jubiliejiniais, prisimindama svarbias sukaktis: 45 m. nuo Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo ir lietuvių skautų įsteigimo, 100 m. nuo Lietuvos sukilimo, 70 m. nuo Kražių skerdynių, 700 m. nuo Mindaugo mirties, 40 m. nuo "Skautų Aido" pasirodymo.

Mintimis siekdami mūsų tautos praeitį ir prisimindami tuos herojus, kurie aukojosi ir kovojo už tai, kas kiekvienam lietuviui ir kiekvienam žmogui turi būti brangiausia, įsitikiname, kad mūsų tauta — didvyrių žemė,

kad mūsų protėviai buvo narsūs ir garbingi. Jie gerai suprato laisvės vertę, todėl jai išsaugoti ar prarastai išsikovoti nepabūgo nė didžiausių aukų, savo drąsa ir didvyriškumu atkreipė ir kitų dėmesį bei sukėlė to meto Europos valdovų nusistebėjimą. Ir skautiškasis lietuvių jaunimas šiais metais ryžtasi prisiminti tuos savo tautos herojus, iš praeities semtis stiprybės ir neišsižadėti tos paveldėtos garbės "dėl trupinio aukso ar gardaus valgio šaukšto". Jubiliejinių metų šūkiu pasirinkti prasmingi žodžiai:

"Lietuviais esame mes gimę,
Lietuviais norime ir būt.
Tą garbę gavome užgimę.
Jai ir neturim leist pražūt!"

Šia proga gal bus pravartu mesti gilesnį žvilgsnį į skautų organizaciją, kuri daugelio yra nesuprasta ir pilnai neįvertinta. Bet šitai jaunimo organizacijai šiltų žodžių nėra gailėjėsi net popiežiai, valstybių vadai ir žymiausi pedagogai. Ir mūsų filosofas, ateitininkų ideologijos kūrėjas, Stasys Šalkauskis yra pasakęs, kad geras ateitininkas turi būti perėjęs skautų eiles. Mat, jis gerai suprato jaunuolio psichologiją ir žinojo, koki metodai jo auklėjimui yra naudingiausi. Stengdamasis iš 10 ar 12 m. vaiko padaryti visas gyvenimo apraiškas kritikuojantį visuomenininką ar mokslininką ir literatūrinį referatų skaitytoją, norimo tikslo tikrai nepasieksi, o išauginsi tik pasipūtusį, bet lėkštą diletantą, su kuriuo vėliau bus sunku susikalbėti.

prievarta, imperialistiniai grobimai. Kiekvieno pareiga — daugiau įnešti į gyvenimą žmoniškumo, stengtis, kad didžioji tautų auklėtoja, religija, kuo sėkmingiau galėtų plėsti savo įtaką. Kai šalia techninės pažangos eis ir

moralinė pažanga, kai medžiaginius laimėjimus lydės didis dvasios progresas, tik tada bus galima tikėtis, kad tautos ir valstybės išskylančioms problemoms spręsti suras geresnius būdus už karus ir atomines bombas.

Šio amžiaus jaunuolis yra linkęs žaisti, veikti, tyrinėti jį supančias konkrečias apraiškas. Filosofinės abstrakcijos — dar ne jo amžiui. Gamta jam yra įdomiausia ir naudingiausia knyga. Jis ją mielai skaito ir iš jos daug ko išmoksta. Tad skautybė paprastai ir vadinama *auklėjimosi mokykla, gyvenimu po atviru dangumi, didžiuoju žaidimu*. Taip, ji yra ne tiek auklėjimo, kiek auklėjimosi mokykla, tas auklėjimasis vyksta ne tiek uždaramame kambaryje, kiek atviroje gamtoje, ir jis vyksta ne paskaitomis, bet žaidimais, veikla, tyrinėjimu. Skauto gyvenimas yra žaidimas, bet ne paprastas, o *didysis* žaidimas, nes jis žaisdamas ruošiasi gyvenimui, ruošiasi laimėti didįjį gyvenimo žaidimą ir gauti tikrosios laimės premiją.

Visas skautiškasis gyvenimas ir skautiškoji veikla susideda iš smulkmenų. Tos smulkmenos, atskirai paimtos, atrodo tokios nesvarbios ir nereikšmingos, bet jos sudaro skautiškojo auklėjimo visumą. Jos, paimtos drauge, sudaro visą auklėjimo turinį, tam tikrą skirtingą gyvenimo būdą, kurs jaunuolį uždega, sudomina ir paskatina tokiems žygiams bei užsimojimams, kurie jo amžiui, atrodo, nėra proporcingi. Kai jaunuoliu pasitikima, kai jam duodama atsakomybė, iš jo galima labai daug tikėtis. Šią mintį labai gerai suprato skautų įsteigėjas Baden Powell ir ja pagrindė visą skautų sąjungą. Tai yra pati skautiškojo auklėjimo esmė.

Būtų visiškas skautybės esmės nesupratimas ir visai nenaudinga vadovo veikla, jeigu jis pats viską stengtųsi atlikti, nepavesdamas svarbesnių užsiėmimų patiems skautams, jais nepasitikėdamas ir nepavesdamas jiems svarbesnės atsakomybės dalies už visą vieneto veiklą. Taip pat būtų visiš-

kas skautybės dvasios nesupratimas, jeigu jis nekreiptų dėmesio ir numotų ranka į vieną ar kitą specifinį skautų paprotį, laikydamas tai nereikšmingu ir nesvarbiu dalyku, dėmesio neverta smulkmena. Dar kartojame, kad iš smulkmenų susideda skautiškasis gyvenimas ir skautų auklėjimo metodas. Tad jeigu į tas smulkmenas pradėsi nekreipti dėmesio, vieną po kitos iš skautiškosios veiklos išleisi ir pamirši — neliks jokie skautavimo, jokio skautiško metodo, ir tavo darbas bus leidimas laiko veltui.

Skautybės tikslas yra siekiamas ugdant:

1. Būdą,
2. Sveikatą ir jėgą,
3. Rankų darbus ir nagingumą,
4. Tarnavimą kitiems.

Kai kurie prie šių keturių punktų prideda dar penktąjį — tarnavimą Dievui. Bet tai yra greičiau tik neapgalvotas persistengimas. Baden Powell to punkto šioje vietoje neminėjo. Ir neminėjo visai sąmoningai, kaip galima aiškiai suprasti iš kai kurių jo pasisakymų knygoje bei kalbose. Juk tuose keturiuose punktuose yra minimos priemonės, o tarnyba Dievui yra tikslas, kurio siekiama, ugdant būdą, sveikatą ir jėgą rankų darbais bei tarnybą artimui. Tad tikslo pastatymas vienoje eilėje su priemonėmis būtų to tikslo nuvertinimas.

Savo amžiaus pabaigoje Baden Powell susumavo skautybės tikslą šiais žodžiais:

a) Visuomet prieš akis turėk pagrindinius skautybės tikslus, nepasiskęsdamas tik priemonėse siekti pagrindiniam tikslui.

b) Neleisk, kad techniškoji dalis nustelbtų morališkąją. Stovyklavimas, iškylavimas, gyvenimas gamtoje, gerasis darbelis ir draugystės ugdymas

pasaulinėse džiamborėse yra tik priemonės, bet ne tikslas.

c) Tikslas yra charakterio ugdymas, tarnaujas dar aukštesniam tikslui — kad ateities kartos būtų sveikos nesveikame pasaulyje ir išvystytų didesnę tarnavimą kitiems bei pareikštų aktyvią meilės ir pareigos tarnybą Dievui.

Charakteris tai yra žodis, kurį Baden Powell dažnai vartodavo, aiškindamas pagrindinį skautybės tikslą. Kaip matyti iš jo raštų bei kalbų, šiuo žodžiu jis supranta asmenybę. Tad pagrindinis skautybės tikslas yra asmenybės ugdymas. Dar 1913 m., aiškindamas auklėjamąją skautybės pobūdį, B. P. nurodė, ką jis supranta asmenybe. Tai yra žmogus, kurs siekia aukštų idealų, gerbia save ir kitus, pasitiki savimi, turi pareigos jausmą.

Skautybės ideologiją aiškiai išreiškia skauto žodis, šūkis, įstatai. Įžodžiu jaunuolis laisvai, niekieno neverčiamas, savo garbe pasižada tarnauti Dievui, Tėvynei ir Artimui. Konkrečiau toji tarnyba yra nurodyta įstatuose, kurių pagrindas — 10 Dievo įsakymų.

Pirmiausia reikia pabrėžti, kad įžodis yra duodamas *laisvai*. Jeigu būtų koks nors vertimas ar spaudimas, jis nustotų savo moralinio įpareigojimo. Laisva valia duodamas pasižadėjimas įpareigoja jaunuolį asmeniškai atsakomingumui, kurs jam duoda daug tam tikslui reikalingos jėgos.

Kitas svarbus išsireiškimas įžodyje yra *"brangindamas savo garbę"*. Viena svarbiausių skautų vadovo pareigų yra išugdyti jaunuolyje garbės jausmą. B. P. sakė, kad nuo to priklausantis visas skauto ateities elgesys ir drausmė. Tai reikia jam pabrėžti ne kaip įsakymą, bet kaip atsakomingumo suteikimą, žiūrint į jį kaip į tokį

asmenį, kuriuo galima pasitikėti. Pasitikėjimas iššaukia pasitikėjimą.

Trečias labai svarbus dalykas, kurio protingas ir apdairus skautų įsteigėjas neužmiršo, tai yra žodžiai *"stengsiuosi"* arba *"visomis jėgomis stengsiuosi"* (angliškai — I will do my best). Tai buvo reikalinga pabrėžti, žinant, koks svarbus dalykas įžodžiu prižadamas. Toji triguba tarnyba tai yra aukštas idealas, tai yra pati krikščioniškojo mokslo viršūnė, į kurią galima nuolat vis aukščiau kopti, bet joks žmogus šioje žemėje jos pilnai nepasieks. Tad žmogus, matydamas, kad jam toji viršūnė dar toli, neturi nusiminti, jeigu jis nuolat stengiasi ir iš savo pusės daro visa, kad tik aukščiau pakoptų.

Kadangi skautas savo įžodžiu pasižada tarnauti Dievui, tai jis būtinai turi būti tikintis ir praktikuojantis kurią nors religiją. Tur būt, dėl to, kad skautu gali būti kiekvienos religijos asmuo, kai kurie pakankamai skautybės nepažįstą asmenys galvoja, kad skautų organizacija daug dėmesio nekreipia į religiją ir kad skautų ideologija savo narių neįpareigoja uoliai praktikuoti kurią nors religiją. Bet kažin ar gali būti didesnė klaida ir didesnis skautybės nepažinimas už tokį galvojimą! Juk jau pats žodis "scout" reiškia žvalgą, o žvalgas kare negali būti paskutinėse linijose. Jis eina net prieš pačias pirmąsias kariuomenės eiles. Tad visai teisingai, prisiminęs šio žodžio reikšmę, ir popiežius Pijus XI pasakė, kad skautai, taip pat ir religijos srity, turi būti pirmieji iš pirmųjų.

Baden Powell savo raštuose nuolat pabrėžia, kad skautas būtinai turi išpažinti ir praktikuoti kurią nors religiją. Užteks tik pacituoti jo žodžius, aiškinančius skautų įžodį: "Pirmasis įžo-

džio pasižadėjimas yra: "Aš pasižadu tarnauti Dievui". Įsidėmėkite, kad čia nepasakyta: "Pasižadu būti ištikimas Dievui", nes tai būtų tikrai nusistatymas, dvasios laikysena. Bet skautas pasižada *daryti* kažką, kuo reiškiamas pozityvi, veikli laikysena" ("Skautų Vadovui", 67 psl.). Čia aiškiai steigėjas reikalauja tikybos praktikavimo, pabrėždamas, kad neužtenka tik tam tikro vidujinio dvasios nusistatymo. Ten pat jis nurodo, kad draugininkas turi su skautais kalbėti ir religiniais klausimais, pasikviesdamas talkon kapelioną.

Skautas pasižada tarnauti ir tėvynei, dirbdamas, kiek gali, jos gerovei. Kaip skautybė neprirašo visam sąjūdžiui kurios nors vienos religijos, taip ji nesiuola nė kurios nors vienos partijos arba politinės filosofijos, bet ruošia gerus piliečius, kurie suaugę patys apsispręs, kuria forma geriau atlikti savo pilietines pareigas. Jie, žinoma, gali partijai priklausyti kaip piliečiai, bet ne kaip skautai.

Ypatinga skautybės žymė yra tarnyba artimui, nes ir Kristus yra pasakęs, kad iš to bus galima pažinti Jo vaikus, jeigu jie mylės vienas kitą. Skautų patyrimo laipsnių programa ir specialybės yra tam, kad jie geriau pasiruoštų būti naudingais ir galėtų padėti kitiems.

Skautas vykdo savo tarnybą Dievui, Tėvynei ir Artimui laisvai, be jokios prievartos, su šypsena veide. Toji šypsena ir linksmumas yra išorinė kiekvieno skauto žymė, kuri kyla iš jo ramios, religiniu gyvenimu nuskaidrintos sąžinės. Jo veikla turi būti visuomet nauja, įdomi, pritaikyta vietos bei laiko sąlygoms, be jokios sustingusios rutinos. Labai svarbu iniciatyva. Ir paprastas skautas, ir dar labiau vadovas turi nuolat išgalvoti

ką nors nauja. Tik tada skautiška veikla bus patraukli.

Žinant, kad paaugliai mėgsta veikti grupėmis ir noriai pasiduoda, kad jiems vadovautų vienas jų grupės draugas, kurs juos įvertina ir parūpina įdomių užsiėmimų, skautiškame gyvenime yra įvesta skilčių sistema. Skilčiai vadovauja vienas sumanesnis jaunuolis, bet kiekvienam skilties nariui pavedama kokia nors atsakinga pareiga. Teisingas skilčių sistemos supratimas ir pritaikymas yra skautiškosios veiklos pasisekimo paslaptis.

Stasys Šalkauskis, kalbėdamas apie skautų pasaulėžiūrą, yra pasakęs: "Lietuvos skautai galėtų pasidaryti jaunuojų avangardu tolimesnėje mūsų valstybinio, tautinio ir dvasinio atgimimo eigoje, jei sugebėtų tinkamai susiorganizuoti ir prisitaikyti prie mūsų gyvenimo aplinkybių".

Drįstame tikėtis, kad šiais jubiliejiniais metais bus apie tai rimtai pagalvota. Tik nereikia pamiršti, kad Baden Powell nuolat skautų vadovams kalte kalė, jog skautavimas turi būti kuo paprasčiausias, jo nekomplikuojant ir necentralizuojant, bet leidžiant parodyti iniciatyvą kiekvienai grupei ir kiekvienam skautui. Juk skautybė nėra teisininkų surašyta įvairiausių nuostatų knyga, bet didysis žaidimas. Jeigu kas nors pasakys, kad tvarkingam žaidimui reikalingi ir nuostatai, tai manome, kad jų jau pakankamai turėtume turėti, nes praleidome šimtus valandų, juos kurdami ir svarstydami. Dabar jau laikas susirūpinti *skautu*, laikas pradėti žaisti didįjį žaidimą ir uoliau skaityti paties Kūrėjo parašytą nuostabiąją gamtos knygą, iš kurios paryškės ir Jo pėdsakai. Jais sekdami, susieisime į vieną kelią ir pradėsime dirbti vieningą darbą.

KORNELIJUS BUČMYS, O.F.M.

THE FOUR DAYS OF NAPLES

1943 m. rugsėjo 8 d. generolas Badoglio pasidavė generolui Eisenhower, tačiau ne visoje Italijoje paliaubos atnešė lauką ramybę ir tvarką. Vokiečių kariuomenė Neapolyje ir apylinkėse nė nemanė tuoj kapituliuoti. Priešingai, naciai dar labiau pagriežtino režimą, vyrus veždami darbams, šaudydami užstatus ir pan. Šeimos perskiriamos, ir likę badaują neapoliečiai gyvena nuolatinėje baimėje. Iš Italijos šiaurės grįžtas karys dar spėja apkabinti žmoną ir sūnų, kol vėl visa paneriama karo baisume. Pavieniai žiaurumai ir vieši sušaudymai vis didina bendrąją įtampą, kuri plyšta bendru neapoliečių sukilimu prieš vokiečius. Tos keturios istorinės sukilimo dienos tęsėsi nuo 1943 m. rugsėjo 28 iki spalio 1 d. Iki šiol plačiau neišnaudotas filmuose Šis paskutiniojo karo epizodas pavaizduojamas vaizdžiai ir imponuojančiai.

Neapolio gyventojai — vyrai ir moterys įsivelia į bendrą sukilimą, kovos verda dėl atskirų gatvių ir namų. Net ir vaikai, primityviai apsiginklavę, dalyvauja bendrame įkaitime. Bendro vargo ir nelaisvės prispausti neapoliečiai uoliai kovoja su vokiečiais, nustumdami juos į Vomero

futbolo stadioną. Net pataisos namų berniukai tampa bendros kovos herojais. Vokiečiai, jausdami artėjančią sąjungininkų kariuomenę, susitaria su neapoliečiais ir pasitraukia.

Šį puikų filmą surežisavo Nanni Loy, kurio pirmieji du filmai nesulaukė nei publikos, nei kritikos įvertinimo. Šiuo filmu jis tikrai stipriai pasirodė ir prisijungia prie italų pokario neorealizmo srovės, suteikusias tokius italų filmų šedevrus kaip „Roma — atviras miestas“, „Paisan“, „Dviračio vagys“, „Po Romos saule“ ir pan. Šiame filme daugiausia vaidina iš kasdieninio gyvenimo paimti asmenys, nors pasimaišo ir profesionalų artistų, pvz. Regina Bianchi, Lea Massari, Jean Sorel ir kt. Tačiau jų vardai nepateikiami filmo pradžios užrašuose, tuo lyg norint pabrėžti, kad šio filmo pagrindiniai veikėjai — visi neapoliečiai.

Filmas suįdomins visus šeimos narius, tačiau mažiesiems kovų vaizdai bus per žiaurūs ir gal net bauginantys.

MAN FROM THE DINER'S CLUB

Nuo stambiausių reikmenų iki smulkiausių prekių, visa tai galint pirkti skolon, besinaudojant kredito kortelėmis, nemaža amerikiečių tikrai susimaišo tų kortelių gausybėje, bet vis dėlto azartiškai paskęsta bendroje galvosenoje: „Gyvenk dabar, mokėk vėliau!“ Viena tokių paskolos kortelių įstaiga, žinoma visame civilizuotame pasaulyje kaip „Diner's Club“, suteikė foną naujai Danny Kaye komedijai.

Diner's Klubo vieno skyriaus viršininkas Ernie Klenk ypač negali pakęsti elektroninių mašinų ūžesio, bet laikinai užsišpyręs šioje pozicijoje dėl aukštesnio atlyginimo. Mat, taupo netrukus įvyksiančioms, nors vis atidedamoms, vedyboms. Kelis kartus neapdairiai užtvirtinęs prašymą dėl paskolos kortelės gavimo nepatikimiams asmenims, o kartą net ir šuniui, Ernie savo viršininkų išpeikiamas, kol pagaliau, suteikęs tokią kortelę žinomam gangsteriui, laukia gresiančio išme-

timo iš įstaigos. Stengdamasis surasti ir atgauti gangsteriui išduotą kortelę, įsivelia į ilgą tragikomišką situacijų pynę. Ernie priima gangsterio pasiūlymą užimti instruktoriaus vietą gimnastikos klube, visai nenujausdamas jam gresiančio mirties pavojaus. Charlie Chaplin stiliumi, nors žioplas, nesugebąs ir nepalankių aplinkybių išnaudojamas, Ernie galutinai ne tik išsigelbsti, bet dar laimi dovanojamą sužadėtinę ir paaukštinimą tarnyboje, o gangsteris patenka policijos žinion.

Valdininko Ernie Klenk asmeny Danny Kaye pasirodo oriai, pajėgdamas sukelti komiškas situacijas ir be Jerry Lewis naudojimų grimasų ar žvengimo. Martha Hyer pastebima kaip jo susirūpinusi sužadėtinė, o Telly Savalas — gangsteris.

Filme netrūksta tikrai nusisekusių komiškų scenų, pvz. elektroninės kartotekos išardymas ar Danny masažavimas vieno iš savo viršininkų gimnastikos klube. Tik režisierius Frank Tashlin, matyt, jomis ir pats patenkintas, ar nebus tai pertempės, lyg ir per ilgai.

Nors filmas be didesnių užsimojimų, bet jo 107 minutės prabėgs nuotaikingai visiems šeimos nariams.

THE LOVERS OF TERUEL

Baletas ir drama gana darniai jungiasi šiame prancūzų pereitų metų gamybos filme, kurs savo įvykių eiga, besivystančia tarp realybės ir fantazijos, kiek panašus į amerikietiškaį „West Side Story“.

Miesto aikštėje čigonų grupė vakarais išpildo baletą „The True Adventures of the Lovers of Teruel“. Pasiremiant sena ispaniška legenda, siužete pavaizduojama Izabelė, kurios turtingas tėvas neleidžia jai ištekti už nevertu laikomo Don Diego. Susitarus, Don Diego gauna trejus metus ir vieną dieną laiko praturtėti ir išvyksta laimės ieškoti. Sutartam laikui praslinkus, mylimasis nesirodu, ir Izabelė, pakludama tėvui, išteka už Teruel grafo. Ateinančią dieną po vestuvių grįž-

ta su uždirbtais lobiais Don Diego ir, išgirdęs apie Izabelės vedybas, nusižudo. Izabelė paseka jo pavyzdžiu.

Įdomiu supuolimu trupės pagrindinė šokėja Isa (Ludmila Tcherina) taip pat verčiama ištekti už nemylimo Manuel, tuo tarpu kai jos mylimasis Diego prieš trejus metus paslaptinai dinga. Jam grįžus, baleto metu Manuel jį nužudo. Isa paseka savo vaidinamos Izabelės likimą.

Neįprastu stiliumi įterpiant vaidinimą į vaidinimą, šis spalvotas filmas pateikia ypač gausių techniškai puikių fotografijų. Tai gražus, bet kartu ir liūdnas kūrinys, apščiai besinaudojans fantazijos polėkais bei išlavintais baleto šokėjais. Ypač daug nuopelnų tenka filmuotojui Claude Renoir, kurs turėjo pasižymėti tikrai akrobatiškais gabumais, perteikdamas kai kurias taip sudėtingas scenas.

Pagal savo paties paruoštą tekstą režisavo Raymond Rouleau.

Sis filmas dėl savo neįprastinumo pajėgs sudominti tik subrendusius, ir tai tik labiau rafinuoto skonio žiūrovus.

STASĖ SEMĖNIENĖ

BILLY BUDD

„Teisingumas gyvena tol, kol gyva žmogaus siela, o įstatymas — kol gyvas žmogaus protas“. Taip šiame filme sprendžia problemą, lyg Hamletas, laivo kapitonas Vere (Peter Ustinov), tikėdamas, kad pareiga stovi pirmoje vietoje, nežiūrint ko kia skaudi ji bebūtų.

Tai meistriška Herman Melville veikalo versija, suvaidinta tikrų žinovų grupės. Filmas tikrai puikus, liūdnas ir patraukias dėmesį savo turiniu, kurs dar ilgai tūnos atmintyje. Jame sprendžiama dilema, ar žmogus tarnyboje turi sekti savo sąžinę, ar atlikti pareigą. Tai klausimai, kankinę ne vieną nuo Pontijaus Piloto iki šių dienų.

Teisingumas buvo užguitas ir nežinomas kariškame laive H.M.S. Avenger, kurį savo sadistiška ranka valdė žiaurusis jūrininkų prižiūrėtojas John Claggart (Robert Ryan). Jo piktos juodos akys žibėjo džiaugsmu, kai plakamasis jūrininkas sukrisdavo kirčių suaižytas.

Billy Budd yra jaunas jūreivis, perkeltas iš prekybinio laivo į karišką tarnybą britų laive karo metu su Napoleonu, XVII šimtmečio pabaigoje Billy yra saulėtas jaunuolis, spindis gerumu bei nekaltumu ir mikčiojās, kai rimčiausiai nusiteikęs. Jį pamilsta visi, net ir patys blogiausieji. Jis nemato blogio net ir brutaliame Claggarte. Tačiau šio idealisto vaikino likimas yra karčiai ironiškas ir nelauktai žiaurus.

Britų Terence Stamp, tituliname vaidmenyje, pelnytai buvo siūlytas Oscaro premijai, o savo išvaizda — lyg į ekraną perkeltas tiesiai iš H. Melville knygos. „Laivyno gėlė“, kaip ją autorius su meile vadina, jaunas, blondinas, mėlynakis, gyvenimo blogių nepaliestas, teisybės, gerumo ir dorybės išikūnijimas. Nors kino pasaulyje dar tik naujokas, bet savo vaidmenį puikiai atitiko, gerai suprato ir pilnai į jį įsijautė. Šiame vaidmenyje jis gambiai atvaizdavo nesugadintą jaunuolį,

įasmeninindamas sąžiningumą ir jaunystės atvirumą, o jo patraukli bei žavinga šypsena buvo geriausia talkininkė. „Term of Trial“ filme jis buvo tamsiaplaukis, sugedusio modernaus jaunuolio pabaisa, parodęs didelių vaidybinių sugebėjimų. O šiame vaidmenyje jis puikiai atvaizduoja visiškai priešingą tipą, tuo įrodydamas, kad jis tinka bet kokiam vaidmeniui.

Robert Ryan, lyg gimęs sadistas, visas persiima savo vaidmeniu. Melvyn Douglas, dar taip neseniai ekrane vyravęs kaip herojus, čia atvaizdavo malonų, švelnų ir dievobaimingą senį jūrininką Dansker, su lėtu skandinavišku akcentu. Tai tikras išminties aruodas, kuriam tinka kažkur girdėtas posakis, kad „jis turėjo išvaizdą vyro, perskaičiuslo paskutinį puslapį, kol kiti spėjo atidaryti knygą“. Ustinovo vaidyba nelauktai nuvilianti, žinant, koks jis paprastai yra puikus aktorius. Tačiau šitas daugelio talentų aktorius yra ir filmo gamintojas, ir režisierius, ir rašytojas, išvedęs puikų pasakojimą į ekraną atidžiai ir garbingai.

Ši nespalsvota, plačiuoju ekranu (Cinemascope) Allied Artists išleista pirmos rūšies drama, suvaidinta vieno vyro, yra rekomenduotina jauniems ir suaugusiems.

Dažnai kunigai pamokslų metu kalba, koki turėtų būti tikintieji. Tačiau būtų taip pat naudinga sužinoti, ko tikintieji laukia iš kunigų. Tad skelbiame konkursą parašyti straipsnį, tema "Kokį aš noriu matyti kunigą". Plačiau apie konkursą bus parašyta vėliau. Konkurso laimėtojams premijos bus įteiktos "Laiškų Lietuviams" metiniame parengime 1964 m. kovo mėn. 15 d., sekmadienį.

Atsiųsta paminėti

GIEDOKIME. Giesmių knygelė, išleista Putnamo Seserų. 120 psl., kaina 1 doleris.

DAINUOKIME. Putnamo Seserų išleista dainų knygelė. 86 psl., kaina 50 centų.

KALIFORNIJOS LIETUVIU ALMANACHAS. Išleido Lithuanian Chamber of Commerce of Los Angeles. Spaudė "Lietuvių Dienų" spaustuvė. Tai tikrai naudinga knygelė, kurioje yra visu Los Angeles mieste ir apylinkėse gyvenančių lietuvių ir įvairių organizacijų adresai.

Zenonas Ivinskis. LIETUVOS VALSTYBINGUMO IŠPLĖTIMAS SLAVŲ ERDVĖJE. Atspaudas iš "Tautos praeities", I t., 4 knyg.

Justina Žirgulis, M. D. NERVINIAI PAKRIKIMAI IR JŲ ŠAKNYS. Alvudo šapirografuotas leidinys.

ŠILUVOS ŠVENČIAUSIOS MARIJOS GARBĖI LIETUVIU PAMINKLINEI KOPLYČIAI, WASHINGTON, D. C.

Pritardamas pasiryžimui įamžinti Šv. Marijos apsireiškimo Šiluvoje atminimą ir lietuvių vardą Nekaltai Pradėtosios Šv. Marijos šventovėje Washingtone, siunčiu savo \$ auką, kaip lietuvių pagarbos Šv. Marijos ir vieningumo ženklą.

Rašyti šiuo adresu: Committee for the Chapel of Our Lady of Šiluva, 6727 S. California Ave., Chicago 29, 111.

Aukotojo vardas, pavardė ir adresas:

Šį skelbimą galima iškirpti arba pasidaryti kitą panašų.

Nuoširdžiai dėkojame auka parėmusiems "Laišku Lietuviams" leidimą

5 dol. aukojo J. P. Laukaitis (Chicago).

Po 2 dol. aukojo: S. Statkienė, S. Tumosa, J. Tričys, K. Jasėnas, J. Turčinskas, J. Sadunas, J. Alenskas (visi Chicago); G. Bilaitis (Kearny), J. Rauba (Grand Rapids), O. Jasienė (Cr. Point), J. Morkūnas (Highland), J. Šniuolis (Dorchester), J. Liuinys (Dixon), A. Dikinis (Palos Pk.), vysk. J. Rancans (Gr. Rapids), O. Dargienė (Kearny), K. Marijošienė (New Britain), L. Rumšas (E. Chicago), P. A. Deltuva (Rockford), V. Rutkauskas (Merrick), A. Martišius (Toronto), J. Mikuckis (Baltimore), K. Seniūnas (Gr. Rapids), A. Vitkunas (Gurnee), E. Nutautas (Woodhaven), O. Kukarskienė (Baltimore), A. Paleckis (St. Petersburg), P. Matekunas (Richmond Hill), B. Kruopis (S. Boston), S. Akelaitienė (Cleveland), K. Krivis (Rochester), G. Čekas (Metuchen), J. Palekas (Worth), C. Petrulis (Waterbury), V. Kamaitis (Millbury), J. Leiberis (New Britain), J. Pupininkas (Rochester), kun. E. Statkus (Michigan), J. Augis (Edmonton), J. Kalainis (St. Cath.), V. Petraitis (Australija), B. Daukantas (E. Chicago), A. Reivytiš (Berwyn), J. Janulaitis (Australija), G. Alekna (Racine), kun. V. Karalevičius (Elizabeth), S. Vidmantas (Mellrose Pk.), M. Kulikauskaitė (Waukegan), J. Kliorienė (Cleveland), kun. J. Pragulbickas (Elizabeth), A. Anužis (Worcester), V. Levanas (Waterbury).

LAIŠKAI LIETUVIAMS

*2345 West 56th Street
Chicago 36, Illinois*